

DEMOKRACIA DHE TË DREJTAT E NJERIUT

ANALIZA E NDIKIMIT TE REFORMES ADMINISTRATIVE DHE TERRITORIALE GJATE VITEVE 2018-2021

INSTITUTI I POLITIKAVE PUBLIKE DHE PRIVATE

Shtator 2022



Pushteti vendor ka rritur rolin e tij ndër vite nëpërmjet kontributit të tij në ekonomi dhe në Prodhimin e Brendshëm Bruto.



Gjatë viteve të fundit ka pasur përmirësime në ofrimin e shërbimeve në krahasim me vitin 2014 para RAT.



Buxheti total i bashkive krahasuar me buxhetin kombëtar është rritur ndjeshëm nga viti në vit që nga zbatimi i Reformës Administrative Territoriale.

DEMOKRACIA DHE TË DREJTAT E NJERIUT

ANALIZA E NDIKIMIT TE REFORMES ADMINISTRATIVE DHE TERRITORIALE GJATE VITEVE 2018-2021

INSTITUTI I POLITIKAVE PUBLIKE DHE PRIVATE

Përmbajtja

I.	PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE.....	5
II.	KONTEKSTI	6
III.	VËSHTRIM I SHKURTËR I “VETËQEVERISJES VENDORE NË SHQIPËRI”	10
IV.	KUADRI LIGJOR DHE RREGULLATOR I VETËQEVERISJES VENDORE	12
V.	ANALIZA E EFEKTEVE TË REFORMËS TERRITORIALE NË PERIUDHËN 2018-2021 DUKE MARRË SI VIT BAZË VITIN 2014	14
VI.	KONKLUZIONE	31
	REKOMANDIME.....	33
	ANEKSE	34
	REFERENCAT	42

LISTA E FIGURAVE

Tabela 1:	Reformat administrative territoriale në Evropë që nga viti 2000	6
Grafiku 1:	Pesha specifike e të ardhurave të buxhetit vendor ndaj të ardhurave të buxhetit të shtetit dhe PBB-së, (2013-2021 në mijë lekë)	14
Grafiku 2:	PBB gjatë viteve 2013-2021	15
Grafiku 3:	Të ardhurat e veta të buxhetit vendor dhe norma e rritjes (ALL)	16
Grafiku 4:	Të ardhurat vendore/ Të ardhurat totale	18
Grafiku 5:	Të ardhurat nga taksat dhe tarifat/ Të ardhurat totale	19
Grafiku 6:	Transferta e pakushtëzuar e përgjithshme/ Të ardhurat totale	19
Grafiku 7:	Transferta e pakushtëzuar sektoriale/ Të ardhurat totale	20
Grafiku 8:	Shpenzimet bashkiake vendore dhe shpenzimet e personelit në krahasim me buxhetin kombëtar	20
Grafiku 9:	Pesha e shpenzimeve sipas funksioneve të qeverisjes vendore	21
Grafiku 10:	Numri i punonjësve në aparatin e bashkive para dhe pas TAR	22
Grafiku 11:	Shpenzimet për paga dhe sigurime të punonjësve në aparatin e bashkive para dhe pas TAR	24
Grafiku 12:	Numri i punonjësve të funksioneve të transferuara	24
Grafiku 13:	Investimet gjatë viteve 2010-2021 ndaj PBB	26
Grafiku 14:	Shpenzimet kapitale/ Shpenzimet totale	27
Grafiku 15:	Buxheti i pushtetit vendor sipas burimit të financimit	29

1.

PËRMBLEDHJE EKZEKUTIVE

Reformat territoriale synojnë të kombinojnë njësitë e qeverisjes vendore për të përmirësuar ofrimin e shërbimeve publike vendore; ekonomitë e shkallës rezultojnë në kosto më të ulëta për njësi, me disekonomi të shkallës që ndodh në juridiksionet e mësipërme. (Tavares, 2018).

Reforma Administrative Territoriale ishte një nga prioritetet kryesore të Qeverisë së Shqipërisë, duke synuar demokratizimin dhe forcimin e mëtejshëm të qeverisjes në territor dhe nxitjen e efikasitetit ekonomik nëpërmjet një planifikimi të integruar në një territor më të konsoliduar.

Reforma territoriale që rezultoi me uljen e njërive të qeverisjes vendore nga 373 në 61 ka sjellë zhvillime dinamike, mundësi dhe sfida për njësitë e reja të qeverisjes vendore. Brenda kornizës kohore prej dy mandatesh, secila bashki ka pasur mundësinë të merret me terriore më të mëdha dhe të konfiguruar ndryshe, zonat e ndryshuara, numrin e shtuar të funksioneve dhe kufizimet financiare. Pas një vlerësimi të Reformës Administrative Territoriale, raporti shërben si bazë për krahasim për të kuptuar nëse dhe në çfarë mase këto rezultate të pritshme kanë ndodhur në Shqipëri. Në veçanti, duke përdorur gjetjet nga studimi i dokumenteve të ndryshme, raporti shqyrton nëse komunitetet e formuara kanë përfutur financiarisht dhe kanë fituar të ardhura të mjaftueshme buxhetore për një vetëqeverisje efikase.

Duke pasur parasysh shpërndarjen e re të popullsisë pas Reformës Administrative Territoriale si një nga faktorët

kryesorë, ka dallime të konsiderueshme midis shpërndarjes së buxheteve vendore sipas bashkive.

Reforma administrativo - territoriale ka ndikuar drejtpërdrejt në përmirësimin dhe rritjen e kapaciteteve fiskale të bashkive për mbledhjen e të ardhurave të tyre vendore dhe për rrjedhojë rritjen e shpenzimeve për shërbimet vendore.

Nivelet e të ardhurave nga transferta e pakushtëzuar kanë pësuar rritje të dukshme nga viti në vit duke arritur në vitin 2021 2% të PBB-së. Gjithashtu duke u bazuar në dokumentet dhe raportet nga Ministria e Financës parashikohet një rritje e nivelit të transfertës së pashkutëzuar nga viti në vit deri në vitin 2025.

Buxheti total i bashkive krahasuar me buxhetin kombëtar është rritur ndjeshëm nga viti në vit që nga zbatimi i Reformës Administrative Territoriale duke rritur rolin e pushtetit vendor dhe duke rritur kontributin në ekonomi e gjithashtu në PBB.

Nga analiza e të dhënave vërehet një rritje e të ardhurave totale të buxhetit vendor nga viti në vit që nga aplikimi i RAT. Reforma administrativo-territoriale ka ndikuar drejtpërdrejt në përmirësimin dhe rritjen e kapacitetit fiskal të bashkive për mbledhjen e të ardhurave të tyre vendore dhe për rrjedhojë rritjen e shpenzimeve për shërbimet vendore.

2.

KONTEKSTI

Reformat territoriale janë riorganizimi më radikal dhe më i kontestuar i administratës nënkombëtare. (Ebinger, Kuhlmann & Bogumil, 2019, fq. 1).

Reformat territoriale synojnë të kombinojnë njësitë e qeverisjes vendore për të përmirësuar ofrimin e shërbimeve publike vendore; ekonomitë e shkallës rezultojnë në kosto më të ulëta për njësi, me disekonomi të shkallës që ndodh në juridiksionet e mësipërme. (Tavares, 2018).

Reformat territoriale janë ndër hapat më sfidues politik. Është pothuajse një ligj i ristrukturimit të kufijve lokal, që do

të ketë forca të fuqishme që synojnë të ruajnë status quo-në (Paddison, 2004, fq. 25). Ngurtësia institucionale është pjesë e problemit. Sipas Baldersheim & Rose (2010), pasi institucionet janë krijuar, ato kufizojnë opsionet e ardhshme. Në një nivel zgjedhjeje racionale, kjo rezistencë mund të jetë e shpjegueshme. Numri i posteve politike të disponueshme, si kryetarët e bashkive dhe këshilltarët, do të reduktohet me reformën e konsolidimit. Si rezultat të tjerët mund të humbasin prestigjin ose ndoshta punën e tyre.

Megjithëse reformat territoriale janë politikisht shumë të rrezikshme dhe të vështira për t'u zbatuar, ne mund

Tabela 1. **Reformat administrative territoriale në Evropë që nga viti 2000**

	Madhësia mesatare e popullsisë së bashkisë		Përqindja e bashkive:			
	para	pas	nën 1,000		mbi 10,000	
	(viti-madhësia)	(viti-madhësia)	Para	Pas	Para	pas
Shqipëria	2011 - 10,840	2016 - 73,000	5%	0%	73%	5%
Armenia	2015 - 3,445	2019 - 6,243	49%	26%	97%	92%
Austria	2013 - 2,254	2015 - 4,256	38%	6%	98%	95%
Danimarka	2006 - 20,027	2007 - 55,582	0%	0%	48%	4%
Estonia	2016 - 6,343	2017 - 17,118	19%	4%	92%	59%
Finlanda	2000 - 11,441	2018 - 17,721	5%	5%	76%	68%
Gjeorgjia	2006 - 4,358	2007 - 67,489	24%	0%	96%	6%
Greqia	2010 - 10,573	2011 - 33,241	11%	4%	79%	25%
Islanda	2000 - 2,281	2014 - 4,401	75%	57%	96%	92%
Irlanda	2013 - 167,466	2014 - 183,166	0%	0%	0%	0%
Letonia	2008 - 4,326	2010 - 17,819	39%	0%	95%	69%
Luksemburgu	2001 - 3,747	2018 - 5,902	25%	1%	94%	90%
Maqedoni e Veriut	1994 - 16,444	2004 - 24,389	4%	0%	58%	38%
Hollanda	2000 - 29,542	2018 - 45,213	0%	0%	23%	6%
Norvegjia	2015 - 12,070	2020 - 15,078	6%	6%	73%	68%
Zvicër - Friburg	2000 - 994	2017 - 2,315	76%	38%	99%	98%
MB - Anglia	2001 - 139,572	2011 - 163,589	0%	0%	0%	0%
MB - Irlanda e Veriut	2014 - 70,788	2018 - 171,058	0%	0%	0%	0%

Burimi: Swianiewicz , 2021

të identifikojmë vendet evropiane që kanë përjetuar ndryshime në kufijtë administrativë për shkak të shkrirjes së pushteteve vendore. Të gjitha këto reforma u zbatuan nga lart-poshtë ose të paktën u krijuan me stimuj nga qeveria qendrore (Gendźwiłł, Kurniewicz, & Swianiewicz, 2021).

Tabela 1 paraqet përqindjen e ndryshimeve në konfigurimin territorial të vendeve individuale evropiane.

Ndikimet ekonomike të reformave territoriale mund të grupohen në katër grupe.

I. Grupi i parë: Ekonomia e shkallës:

Qëllimi kryesor i reformave territoriale është të zvogëlojë kostot e prodhimit duke përdorur ekonomitë e shkallës, shtrirjes dhe densitetit në ofrimin e mallrave dhe shërbimeve publike. (Bourdin & Torre, 2021; Hofmann & Rother, 2019; Lima & Silveira Neto, 2018; Matějová, Nemec, Krápek & Klimovský, 2017; Soukopová, Nemec, Matejová & Struk, 2014; Turley, McDonagh, McNena & Grzedzinski, 2018). Ekonomitë e shkallës ekzistojnë jo vetëm në prodhimin industrial, por edhe në shërbimet e ofruara nga pushteti vendor.

Ekonomitë e shkallës konsiderohen si supozimi kryesor themelor që nxit bashkimin e qeverisjes vendore. Një tendencë më e fundit është ajo e qeverive vendore që kërkojnë gjithashtu ekonomi të shkallës në shërbime specifike përmes prodhimit të përbashkët nëpërmjet bashkëpunimit ndërbashkiak. (Blank & Niaounakis, 2021, fq. 4).

Koncepti i ekonomive të shkallës bazohet në dallimin ndërmjet kostove konstante dhe të ndryshueshme të shërbimit. Për shkak të përqindjes së lartë të kostove konstante, kostot marzhinale mund të minimizohen me rritjen e shkallëve të prodhimit (Miyazaki, 2018). Literatura dhe praktika ndërkombëtare konfirmojnë se madhësia optimale për arritjen e efikasitetit të shërbimeve publike (ekonomia e shkallës) është kur njësitë vendore kanë një popullsi prej 25,000 deri në 250,000 banorë. (Holzer, Fry, Charbonneau, Van Ryzin, Wang & Burnash, 2009) Ekziston një literaturë e gjerë mbi ekonomitë e shkallës së qeverive vendore, por nuk është përfundimtare (Blank & Niaounakis, 2021). Prandaj, është dëshmuar e vështirë të ofrohen udhëzime dhe rekomandime të qëndrueshme për politikëbërësit dhe menaxherët publikë.

II. Grupi i dytë: Kapaciteti institucional i qeverisjes vendore.

1. *Së pari*, kjo lidhet me supozimin se në organizatat e mëdha cilësia e stafit do të përmirësohet; do të rrisë specializimin dhe, si rezultat, performanca e ofrimit të

shërbimit do të përmirësohet (Keating 1995, Leland & Thurmaier, 2005; O'Toole & Meier, 1999; Walsh 1996; Walker & Andrews, 2013). Sipas Harjunen, Saarimaa & Tukiainen, 2021 rritja e madhësisë e bën më të vështirë përshtatjen e shërbimeve lokale për të përmbushur preferencat e qytetarëve si rezultat i rritjes së heterogjenitetit të pushtetit vendor.

2. *Së dyti*, një kapacitet më i madh organizativ në përgjithësi lejon që më shumë funksione t'u ndahen autoriteteve vendore dhe indirekt decentralizim më të thellë funksional. (Pierskalla, Rodden & Wibbels, 2019).

III. Grupi i tretë: Mjedis më i gjerë në të cilin funksionojnë pushtetet vendore.

Reformat territoriale mund të mbështesin zhvillimin ekonomik lokal, sepse një madhësi më e madhe mund të mbulojë një territor më të gjerë, mundëson planifikim kompleks, koherent dhe e bën më të lehtë përqendrimin e burimeve në projekte të shtrenjta të infrastrukturës, të cilat janë thelbësore për nxitjen e rritjes ekonomike. (Swianiewicz, 2021).

IV. Grupi i katërt:

Efektet e përkohshme që lidhen me sjelljen e pushtetit vendor në periudhën direkt para reformës. 'Problemi i grupit të përbashkët' lind kur kostot e një aktiviteti që përfiton një grup i vogël ndahen midis një grupi më të madh' (Jordahl & Liang, 2010, fq.157). Politikanët aktualë ka të ngjarë të ndajnë një sasi më të madhe shpenzimesh publike në zonat më të populluara dhe një sasi më të vogël në zonat më pak të populluara të bashkisë pas bashkimit, në mënyrë që të maksimizojnë shanset e tyre për t'u rizgjedhur (Pickering, Tanaka & Yamada, 2020, fq.259). Ky është një rezultat ekonomik (ose efekt anësor) i reformës territoriale.

Reforma Administrative Territoriale ishte një nga prioritetet kryesore të Qeverisë së Shqipërisë, duke synuar demokratizimin dhe forcimin e mëtejshëm të qeverisjes në territor dhe nxitjen e efikasitetit ekonomik nëpërmjet një planifikimi të integruar në një territor më të konsoliduar.

Kanë kaluar shtatë vjet nga zbatimi i Reformës Administrative Territoriale në Shqipëri (RAT). Konsolidimi i territorit, siç kanë thënë nismëtarët e tij, synon rritjen e kapaciteteve dhe performancës së organeve të vetëqeverisjes vendore, rritjen e cilësisë dhe standardeve të shërbimeve publike vendore, zhvillimin e duhur të territorit duke mundësuar burime më të mëdha njerëzore dhe financiare dhe inkurajimin e pjesëmarrjes së publikut si dhe transparencën dhe llogaridhënien e autoriteteve vendore.

Reforma territoriale që rezultoi me uljen e njësive të qeverisjes vendore nga 373 në 61 ka sjellë zhvillime dinamike, mundësi dhe sfida për njësitë e reja të qeverisjes vendore. Brenda kornizës kohore prej dy mandatesh, secila bashki ka pasur mundësinë të merret me territore më të mëdha dhe të konfiguruar ndryshe, zonat e ndryshuara, numrin e shtuar të funksioneve dhe kufizime financiare.

Ajo ka qenë pararendëse për një sërë reformash të qeverisjes vendore, si decentralizimi që u finalizua me Strategjinë Ndërsektoriale Kombëtare për Decentralizimin dhe Qeverisjen Vendore 2015-2020. Në mbështetje të reformës së qeverisjes vendore është zhvilluar më tej kuadri institucional, ligjor dhe rregullator, si p.sh:

- Ligji i Ri Organik për Vetëqeverisjen Vendore (përfshirë transferimin e një pakete funksionesh shtesë tek pushteti vendor);
- Ligji i ri për financat vendore;
- Rishikimi i Ligjit për Prefektin;
- Krijimi dhe funksionimi i një Këshilli Konsultativ të bashkët qendror/vendor;
- Plotësimi i kuadrit ligjor për funksionet e reja dhe shërbimet sociale;
- Zbatimi i Ligjit për Shërbimin Civil në nivel vendor;
- Ligji nr. 146/2014 Për Njoftimin dhe Konsultimin Publik që synon të garantojë transparencën dhe pjesëmarrjen e publikut në proceset e politikëbërjes dhe vendimmarrjes
- Kohët e fundit është në zhvillim e sipër një Plan Veprimi me tregues kyç për zbatimin e Strategjisë Kombëtare Ndërsektoriale për Decentralizimin dhe Qeverisjen Vendore 2019-2022.

Monitorimi i nivelit të zbatimit të kornizës së re ligjore është një hap i rëndësishëm për njësitë e vetëqeverisjes vendore në vitet në vijim.

Reforma e qeverisjes vendore është mbështetur nga donatorë të ndryshëm, brenda kontekstit të zhvillimit kombëtar dhe perspektivës së integritetit të vendit në BE. Qeverisja e mirë vendore mbetet një sfidë kyçe në rrugën drejt integritetit në BE. Në periudhën 2016-2020 janë realizuar një sërë projektesh në mbështetje të proceseve të decentralizimit dhe bashkive, si p.sh.:

- Projekti STAR 1, i cili ofroi mbështetje teknike, operacionale dhe logjistike për procesin e reformës territoriale.

- Projekti STAR 2 u zhvillua për të vazhduar mbështetjen në 61 Njësi të Qeverisjes Vendore (NJQV), me synim forcimin e kapaciteteve të tyre institucionale dhe administrative; transformimi dhe modernizimi i ofrimit të shërbimeve nëpërmjet sistemeve One Stop Shop si dhe përmirësimi i ofrimit të shërbimeve vendore duke përfshirë cilësinë, mbulimin, aksesueshmërinë dhe gjithëpërfshirjen për të gjithë komunitetin në Shqipëri; të rrisë efikasitetin dhe transparencën e institucioneve publike për një përgjigje efektive ndaj pritshmërive të publikut dhe nxitjen e qeverisjes së orientuar nga qytetarët dhe vendimmarrjes me pjesëmarrje.

- Projekti STAR 3 zhvillohet në Mbështetjen dhe Avancimin e Reformës së Qeverisjes Vendore.

- Projekti “Bashkitë drejt BE-së”, i cili synon jo vetëm forcimin e kapaciteteve vendore në lidhje me politikat dhe programet e BE-së, por edhe ngritjen e strukturave, trajnimet, ngritjen e sistemeve elektronike për bashkëpunim dhe shkëmbim informacioni për çështjet e BE-së.

- Projekti “Bashki të Forta” mbështet bashkitë në përmirësimin e shërbimeve dhe rritjen e orientimit të menaxhimit ndaj qytetarëve, veçanërisht në drejtim të menaxhimit të mbetjeve, arsimit parashkollor, performancës bashkiake dhe këshillave bashkiake.

- Programi RELOaD, një nismë rajonale synon të forcojë demokracitë pjesëmarrëse dhe procesin e integritetit në BE në Ballkanin Perëndimor.

- Projekti i USAID/Planifikimi dhe Qeverisja Vendore (PLGP) në Shqipëri ka kontribuar në nivelet qendrore dhe vendore të politikave për të promovuar parimet e qeverisjes së decentralizuar dhe për të përhapur dhe institucionalizuar metoda dhe teknika praktike për administrimin e njësive të qeverisjes vendore.

- Programi i Decentralizimit dhe Zhvillimit Lokal (DLDP) ka kontribuar në fusha të ndryshme të reformës së decentralizimit dhe në veçanti në fushën e planifikimit dhe menaxhimit financiar në nivel lokal, rajonal dhe kombëtar.

- Projekti “LëvizAlbania” mbështet forcimin e demokracisë lokale nëpërmjet vendimmarrjes gjithëpërfshirëse; mbikëqyrja e pushtetit vendor; transparencë; llogaridhënie; monitorimin e ofrimit të shërbimeve publike.

Organizimi administrativ dhe territorial i vendit lidhet drejtpërdrejt me cilësinë e qeverisjes. Reforma administrative territoriale përkufizohet si një nga reformat më të rëndësishme të Qeverisë Shqiptare me synim kryesor

përmirësimin e shërbimeve për qytetarët dhe forcimin e qeverisjes vendore. RAT ka trajtuar gjithashtu një sërë çështjesh të tjera si procesi i decentralizimit administrativ dhe fiskal, të cilat duhet të analizohen në mënyrë të vazhdueshme.

Pra, është e rëndësishme të analizohet nëse janë arritur përfitimet e pritshme dhe efektiviteti i reformës administrative dhe territoriale.

Nëse marrim parasysh dokumente të ndryshme që theksojnë rëndësinë e analizimit të ecurisë së reformës territoriale, mund të përmendim Progres Raportin e BE-së 2020. Ai thekson se Shqipëria ka vazhduar të tregojë angazhimin e saj ndaj reformave të orientuara drejt BE-së dhe ka arritur rezultate të prekshme dhe të qëndrueshme, pavarësisht sfidave për shkak të pandemisë Covid-19. Për sa i përket reformës administrative-territoriale, theksohet se ajo duhet të konsolidohet më tej si pjesë e një axhende më të gjerë decentralizimi. Kjo është veçanërisht e nevojshme për të garantuar autonominë fiskale vendore dhe për të fuqizuar bashkitë në mënyrë që të ofrojnë shërbime publike cilësore sipas standardeve. Gjithashtu, Progres Raporti i BE-së 2020 nënvizon se legjislacioni i ri me ndikim në pushtetin vendor nuk është harmonizuar dhe zbatuar plotësisht. Ndonëse bashkive u janë dhënë kompetenca më të mëdha për politikëbërje, ato ende nuk kanë burime të mjaftueshme financiare dhe kapacitete administrative për t'i ushtruar ato në mënyrë efektive.

Pyetja e rëndësishme që lind është nëse pritshmëritë dhe objektivat e reformës administrative territoriale janë përmbushur pas 7 vitesh që është zbatuar?

Vlerësimi shërben si një mjet i rëndësishëm monitorimi për ndjekjen e progresit të zbatimit të reformës territoriale. Ai analizon efektet e reformës administrative territoriale në periudhën 2018-2021 duke marrë si vit bazë vitin 2014.

Monitorimi është një funksion i vazhdueshëm që informon se ku qëndron një ndërhyrje politike në një moment të caktuar kohor, në lidhje me objektivat e saj. Rezultatet e monitorimit janë një parakusht i rëndësishëm për vlerësimin e duhur të suksesit të reformave dhe ndikimin e tyre në zhvillimin ekonomik dhe social. Kështu, monitorimi mund të sigurojë informacion të vlefshëm mbi procesin si dhe rezultatet e reformës.

METODOLOGJIA

Qëllimi i metodologjisë është monitorimi i efikasitetit të zbatimit të reformës administrative territoriale. Ky vlerësim do të kontribuojë duke vlerësuar ndryshimet në efikasitetin bashkiakë që rrjedhin nga një reformë strukturore që uli numrin e njësive administrative dhe vendore.

Analiza krahasuese është përdorur për të analizuar situatën e 373 ish njësive të qeverisjes vendore me të dhënat e 61 bashkive aktuale.

Nëpërmjet këtij krahasimi ne përcaktuam nëse objektivat e reformës janë arritur dhe nëse ka pasur ndonjë "efekt anësor" negativ.

Ky studim përdor një **metodologji me dy faza** për të matur ndikimin e reformës në efikasitetin e bashkisë.

FAZA 1: FAZA FILLESTARE

Hapi i parë ishte përgatitja e një plani pune. Ky dokument veproi si bazë mbi të cilën përcaktimi i detyrave dhe afateve u dakordësuan me aktorët e përfshirë. Në këtë fazë janë identifikuar çështjet që duhen parë nga afër dhe që kërkojnë vëmendje të veçantë.

FAZA 2: FAZA E ZHVILLIMIT

Metodologjia e vlerësimit konsiston në mbledhjen e të dhënave nga burimet dytësore, analizën krahasuese dhe hartimin e vlerësimit përfundimtar që do të përfshijë gjetjet dhe rekomandimet.

Konkretisht, faza e zhvillimit do të fokusohet në analizën e dy çështjeve kryesore, siç janë efikasiteti i ofrimit të shërbimeve dhe aspektet financiare vendore. Gjatë fazës së analizës nevojiten informacione për fondet publike të përdorura në ofrimin e shërbimeve për qytetarët, si dhe informacione për të ardhurat dhe shpenzimet sipas dispozitave ligjore dhe informacione lidhur me ofrimin e shërbimeve. Duke përdorur gjetjet nga mbledhja e të dhënave, vlerësimi do të shqyrtojë nëse NJQV-të e formuara kanë përfituar financiarisht dhe kanë fituar të ardhura të mjaftueshme buxhetore për një vetëqeverisje efikase.

3.

VËSHTRIM I SHKURTËR I “VETËQEVERISJES VENDORE NË SHQIPËRI”

Decentralizimi është një koncept i gjerë që mund t'i referohet një sërë strukturash qeverisëse. Decentralizimi është procesi i transferimit të pushtetit nga pushteti qendror në nivelet e qeverisjes vendore. Kjo mund të përfshijë planifikimin dhe menaxhimin e funksioneve të qeverisë, të tilla si burimet dhe fondet. Decentralizimi shpesh vlerësohet për efektet e tij të favorshme në zhvillimin lokal dhe kombëtar, duke përfshirë uljen e varfërisë. Decentralizimi, në kuptimin teorik, është një sistem qeverisës në të cilin organizimi politik, ekonomik dhe juridik bazohet në ndarjen e kompetencave nga organizatat e qeverisjes qendrore në ato lokale.

Qeverisja Vendore Shqiptare para viteve 1990 ishte në thelb një qeverisje e dekoncentruar, me organe të kufizuara të vetëqeverisjes (këshillat e zgjedhura) brenda kuadrit të një sistemi vendimmarrës shumë të centralizuar të ngarkuar me menaxhimin e zbatimit të planifikimit të detajuar ekonomik (Hodaj, 2001, fq. 2).

Kur qeveritë bashkiake u zgjodhën për herë të parë në mënyrë demokratike në Shqipëri në fillim të viteve 1990, filloi decentralizimi i qeverisjes. Ndryshimet e vitit 1992 krijuan kuadrin për krijimin e qeverisjes vendore demokratike, të cilat gradualisht u përgatitën për të marrë përgjegjësi dhe funksione më të mëdha. Ratifikimi i pakushtëzuar i Kartës Evropiane për Vetëqeverisjen Lokale (8548/1998) dhe miratimi i Ligjit për Organizimin dhe Funksionimin e Pushtetit Lokal (8652/2000) tregojnë hapin e dytë të madh drejt decentralizimit të plotë administrativ. Një nga synimet kryesore të reformave të decentralizimit në Shqipëri është që Njësitë e Qeverisjes Vendore të kenë mundësi të ofrojnë funksionet që u janë dhënë njerëzve. Për këtë arsye, si pjesë e reformave të decentralizimit të qeverisë, u miratua Ligji për Ndarjen Administrative Territoriale të Njërive të Qeverisjes Vendore (8653/2000).

Duke integruar kufijtë administrativë të rretheve dhe qarqeve, ndarja administrative e vitit 2000 përpigjet të ruajë kufijtë historikë të bashkive, komunave, rretheve ose prefekturave (që lidhen me fillimin e shekullit të njëzetë). Kjo paketë reformash, e cila krijoi themelin bazë për decentralizimin në Shqipëri, bazohej në idenë se njësitë e qeverisjes vendore do të përdornin opsionin e dhënë

nëse nuk do të ishin në gjendje të siguronin vetë detyrat dhe përgjegjësitë e transferuara. Për të plotësuar kuadrin e decentralizimit fiskal dhe administrativ, u hartuan ligje dhe udhëzime, si dhe u hartuan transfertat dhe grante ndërqeveritare deri në vitin 2006. Me disa përjashtime, bashkimet vullnetare të NJQV-ve nuk kanë ndodhur gjatë 14 viteve të funksionimit.

Në këto rrethana, në vitin 2003 rifilloi diskutimi për reformën administrative territoriale dhe në vitin 2004 u hartua një projektligj për riorganizimin administrativo-territorial të vendit, bazuar në një dokument politik të Këshillit të Evropës. Projektligji përcaktoi një sërë kriteresh që synojnë arritjen e objektivit të deklaruar për njësitë e qeverisjes vendore të afta të realizojnë të ardhura dhe të kryejnë me efikasitet përgjegjësitë e përcaktuara me ligj. Legjislacioni i propozuar nuk gjeti konsensus politik dhe si i tillë nuk u miratua nga parlamenti.

Viti 2005 shënon një tjetër pikë kthese në zhvillimin e decentralizimit të qeverisë dhe me ndryshimin e qeverisë vjen edhe një ndryshim në qasjen strategjike ndaj decentralizimit fiskal. Sistemi i granteve të transfertave ndërqeveritare u riparua, me barazimin pothuajse të plotë fiskal të prezantuar si një mjet për të ndihmuar njësitë e vogla dhe shumë të vogla vendore të gjenerojnë të ardhura dhe të ofrojnë shërbime për banorët. Kjo qasje, e justifikuar nga nevoja për të ruajtur dhe përmirësuar demokracinë qeverisëse, në fakt shkaktoi keqkuptime rreth asaj që strategjia e decentralizimit identifikoi si qeverisje të mirë dhe efektive. Në të vërtetë, sfida e formimit të njërive më të mëdha vendore që ofrojnë shërbime në mënyrë më efikase, shfrytëzojnë më mirë burimet financiare dhe i përgjigjen dëshirës për pjesëmarrje më të ngushtë të qytetarëve (demokratizimi i qeverisjes) është një sfidë e vështirë.

Janë një sërë vështirësish të tjera që adreson reforma administrativo-territoriale:

1. fragmentarizimi i lartë i vendit - 20 për qind e popullsisë së Shqipërisë jeton në 232 NJQV, ose mbi 75 për qind e totalit të NJQV-ve, me më pak se 5000 banorë – çka re-

zulton në kosto shumë të larta për ofrimin e shërbimeve bazë për qytetarët;

2. kapaciteti i kufizuar njerëzor me të cilin përballen shpesh njësitë e vogla vendore, që rezultojnë në pamundësi për të ushtruar funksione vendore, për të gjeneruar dhe grumbulluar të ardhura dhe për të ofruar shërbime;
3. Procesi i decentralizimit administrativ dhe fiskal është braktisur, pjesërisht për shkak të kapaciteteve të kufizuara vendore, por edhe për shkak të ndërhyrjeve të shpeshta dhe kaotike në bazën legjislative, uljes së autonomisë fiskale dhe mbulimit jofinanciar të mandateve për funksione të përbashkëta;
4. roli i paqartë i qarqeve si koordinatorë dhe mbështetës në ushtrimin e funksioneve vendore;
5. nevoja për një politikë të brendshme të zhvillimit rajonal që plotëson kërkesat e integritetit në BE dhe nevojën për

qeverisje në shumë nivele, duke përfshirë qeverisjen rajonale; etj.

Ndarja administrativo-territoriale në Shqipëri ka pësuar ndryshime, të cilat kanë ndikuar në zhvillimet historike, politike, ekonomike dhe sociale të vendit. Transformimet në strukturat administrativo-territoriale, gjatë zhvillimeve historike kanë korrigjuar apo evidentuar probleme të qeverisjes në nivel vendor.

Me ndarjen e vjetër, territori i Shqipërisë u organizua administrativisht në 12 qarqe, 65 bashki dhe 308 komuna. Me reformën e re administrativo-territoriale, njësitë qeverisëse vendore janë konsoliduar në njësi më të mëdha. Kuvendi miratoi ndarjen e re administrativo-territoriale me ligjin nr. 115, datë 31.07.2014, "Për ndarjen administrativo-territoriale të njësive të qeverisjes vendore në Republikën e Shqipërisë". Sipas ligjit, njësitë e qeverisjes vendore në Republikën e Shqipërisë janë 61 bashki dhe 12 qarqe.

4.

KUADRI LIGJOR DHE RREGULLATOR I VETËQEVERISJES VENDORE

Kuadri ligjor dhe rregullator i Vetëqeverisjes Vendore, i kushtohet specifikave të funksionimit të pushtetit vendor pas reformës. Kjo pjesë përfshin gjithashtu informacion mbi llojet kryesore të transfertave ndërqeveritare të alokuara në nivel lokal.

Në mbështetje të reformës së qeverisjes vendore është zhvilluar më tej kuadri institucional, ligjor dhe rregullator, si p.sh:

- *Strategjia Ndërsektoriale për Decentralizimin dhe Qeverisjen Vendore (CSDLG)* u miratua nga Këshilli i Ministrave në vitin 2015 dhe u rivlerësua në vitin 2018, duke përcaktuar objektivat e procesit të decentralizimit në Shqipëri.

Në kuadër të zbatimit të reformës territoriale dhe bazuar në Strategjinë Kombëtare Ndërsektoriale për Decentralizimin dhe Pushtetin Vendor 2014-2020, janë miratuar disa akte të rëndësishme ligjore, si Ligji për Vetëqeverisjen Vendore dhe ligji për Financat e Vetëqeverisjes Vendore. Një nga objektivat kryesore është decentralizimi fiskal, për të krijuar mundësi që pushtetet vendore të kenë më shumë burime financiare, në mënyrë që ato të kryejnë funksionet dhe kompetencat e tyre në mënyrë efektive dhe të qëndrueshme.

Objektivat kryesore të strategjisë në këtë fushë janë:

- Rritja e kapacitetit të të ardhurave vendore të NJQV-ve për të plotësuar nevojat e sigurimit financiar për më shumë shërbime;
- Përmirësimi i stabilitetit, thjeshtësisë dhe barazisë së transfertave të sistemit së bashku me rritjen e transparencës;
- Sigurimi i më shumë kapaciteteve për NJQV-të për të përdorur huamarrjen dhe borxhin për financimin e investimeve kapitale;
- Forcimi i sistemit të menaxhimit të financave publike në nivel vendor.

Ligji i Ri Organik 139/2015 për Vetëqeverisjen Vendore (përfshirë transferimin e një pakete funksionesh shtesë tek pushteti vendor);

Ligji 139/2015 “Për Vetëqeverisjen Vendore” rregullon organizimin dhe funksionimin e qeverisjes vendore duke zëvendësuar ligjin e mëparshëm. Në këtë ligj, njësitë e nivelit të parë të qeverisjes vendore janë vetëm bashkitë, duke eliminuar komunat që u bënë njësi administrative si pjesë e bashkive të reja. Ligji 139/2015 në thelb nuk sjell ndryshime rrënjësore në organizimin e brendshëm të bashkive dhe roli i kryetarit dhe këshillit mbetet disi i njëjtë. Po kështu, marrëdhëniet mes këshillit dhe kryetarit të bashkisë mbeten të njëjta. Por kjo varësi e kryetarit të bashkisë nga këshilli bashkiak në marrjen e vendimeve të rëndësishme nuk i përshtatet mandatit të kryetarit, i cili tani zgjidhet nga një numër shumë më i madh votuesish në krahasim me ndarjen e mëparshme. Ligji 139/2015 prezantoi konceptin e kufizimit të mandateve të kryetarit në tre mandate radhazi me të drejtë rizgjedhjeje. Kjo dispozitë aktualisht është çështje debati për zgjedhjet e ardhshme lokale, sepse ka paqartësi nëse do të shqyrtohen apo jo mandatet e mëparshme. Ky ligj eliminoi funksionet e përbashkëta dhe zgjeroi gamën e aktiviteteve bashkiake me disa funksione të reja ose më të zgjeruara. Ndryshime të tjera të rëndësishme që sjell ky ligj janë ngritja e Këshillit Konsultativ, koncepti i taksave të përbashkëta, ngritja e strukturave komunitare etj..

Me kuadrin e ri ligjor, gjashtë funksione të reja i janë kaluar pushtetit vendor:

- o Menaxhimi i pyjeve dhe kullotave
- o Mirëmbajtja e rrugëve rurale
- o Ujitja dhe kullimi
- o Mbrojtja nga zjarri dhe shpëtimi
- o Menaxhimi i qendrave sociale
- o Stafi mbështetës për sistemet e arsimit parauniversitar

Ligji 68/2017 “Për Financat e Pushtetit Vendor”

Ligji nr. 68/2017 synon të përcaktojë rregullat, parimet dhe procedurat për financimin e njërive të vetëqeverisjes vendore, duke përfshirë të ardhurat e veta nga taksat

dhe tarifat vendore, taksat e veçanta, transfertat nga Buxheti i Shtetit dhe të ardhurat e tjera të parashikuara në ligj; përcaktimin e rregullave bazë për madhësinë dhe shpërndarjen e transfertave të pushtetit qendror në njësitë e vetëqeverisjes vendore; përcaktimin e rregullave për politikën, instrumentet dhe procedurat për menaxhimin e financave publike në nivel vendor; çështje të tjera të rëndësishme për financimin e funksioneve të vetëqeverisjes vendore.

Ky ligj synon të sigurojë një metodë për financimin e njësive të vetëqeverisjes vendore në përputhje me idealet e autonomisë vendore të parashikuara në Kushtetutën e Shqipërisë, Kartën Evropiane të Vetëqeverisjes Vendore dhe ligjin për vetëqeverisjen vendore. Ai gjithashtu përpaket të sigurojë sovranitetin fiskal të grupeve të vetëqeverisjes lokale duke i lejuar ata të vendosin dhe mbledhin taksat dhe tarifat vendore.

Ligji 68/2017 përcakton rregulloret për shpërndarjen e burimeve financiare vendore në përputhje me prioritetet strategjike dhe nevojat e komunitetit vendor, garanton që qeveria qendrore të konsultohet rregullisht me njësitë e vetëqeverisjes vendore, duke përdorur instrumentet e deklaruara të konsultimit, për të vlerësuar mjaftueshmërinë dhe stabilitetin e burimeve financiare të njësive të vetëqeverisjes vendore për realizimin e qëllimeve të ligjit.

Rishikimi i Ligjit për Prefektin;

Qëllimi i këtij ligji është të përcaktojë rolin e prefektit të

qarkut, misionin dhe kompetencat e tij në përmbushjen e detyrave të tij, si përfaqësues i Këshillit të Ministrave, në nivel qarku. Ky ligj rregullon marrëdhëniet e prefektit të qarkut me organet dhe institucionet e administratës, organet shtetërore, organet e njësive të vetëqeverisjes vendore, degët territoriale që veprojnë në qark dhe me institucionet e tjera shtetërore.

Krijimi dhe funksionimi i një Këshilli Konsultativ të përbashkët qendror/vendor;

Këshilli Konsultativ u krijua me vendim të Këshillit të Ministrave të miratuar më 21 dhjetor 2016. Ky organ i ri shërben si një platformë e institucionalizuar për konsultim dhe dialog me autoritetet lokale dhe rajonale, duke u ofruar atyre mundësinë për të rritur fuqinë e mbrojtjes së interesave të tyre dhe ushtrimin e rolit të tyre drejtues.

Ligji nr. 146/2014 Për Njoftimin dhe Konsultimin Publik që synon të garantojë transparencën dhe pjesëmarrjen e publikut në proceset e politikëbërjes dhe vendimmarrjes

Ky ligj rregullon procesin e njoftimit dhe konsultimit publik të projektligjeve, projekt-dokumente strategjike kombëtare dhe vendore, si dhe politikave me interes të lartë për publikun. Ky ligj përcakton rregullat procedurale që do të zbatohen për të garantuar transparencën publike dhe pjesëmarrjen në proceset e politikëbërjes dhe vendimmarrjes nga subjektet publike. Ai synon inkurajimin e transparencës, llogaridhënies dhe integritetit të autoriteteve publike.

5.

ANALIZA E EFEKTEVE TË REFORMËS TERRITORIALE NË PERIUDHËN 2018-2021 DUKE MARRË SI VIT BAZË VITIN 2014

Raporti për vlerësimin e performancës së Reformës Administrative Territoriale shërben si bazë për krahasim ndërsa procesi zhvillohet në të ardhmen dhe për të kuptuar nëse dhe në çfarë mase këto rezultate të pritshme kanë ndodhur në Shqipëri. Në veçanti, duke përdorur gjetjet nga studimi, raporti shqyrton nëse komunitetet e sapoformuara kanë përfituar financiarisht dhe kanë fituar të ardhura të mjaftueshme buxhetore për një vetëqeverisje efikase.

Studimi do të trajtojë pyetjen bazë se cilat janë përfitimet (ekonomike dhe të tjera) nga procesi i konsolidimit.

Vlerësimet do të bëhen për vitet 2018-2021 dhe 2014 si viti bazë për krahasimin e të dhënave (në varësi të disponueshmërisë së të dhënave).

Analiza e shpërndarjes së popullsisë në territor bazuar në ndarjen e re administrative;

Për sa i përket shpërndarjes së popullsisë në të gjithë territorin, Shqipëria është e ndarë në 61 bashki që përfshijnë 369 njësi administrative, 58 qytete dhe 2998 fshatra. Nga kjo shpërndarje e popullsisë rezulton se bashkitë ndahen në bashki të vogla ku popullsia e tyre varion deri në 50.000 banorë, bashki të mesme me një popullsi prej 50.000-100.000 banorë dhe bashki të mëdha me popullsi mbi 100.000 banorë. Bashkitë e vogla janë 37 nga 61 bashkitë dhe mbulojnë 26% të popullsisë, bashkitë e mesme janë 13 nga 61 bashkitë dhe mbulojnë 25% të popullsisë dhe bashkitë e mëdha janë 10 nga 61 bashkitë në Shqipëri (pa përfshirë Tiranën) dhe përbëhen nga 49% e popullsisë së përgjithshme të Shqipërisë.

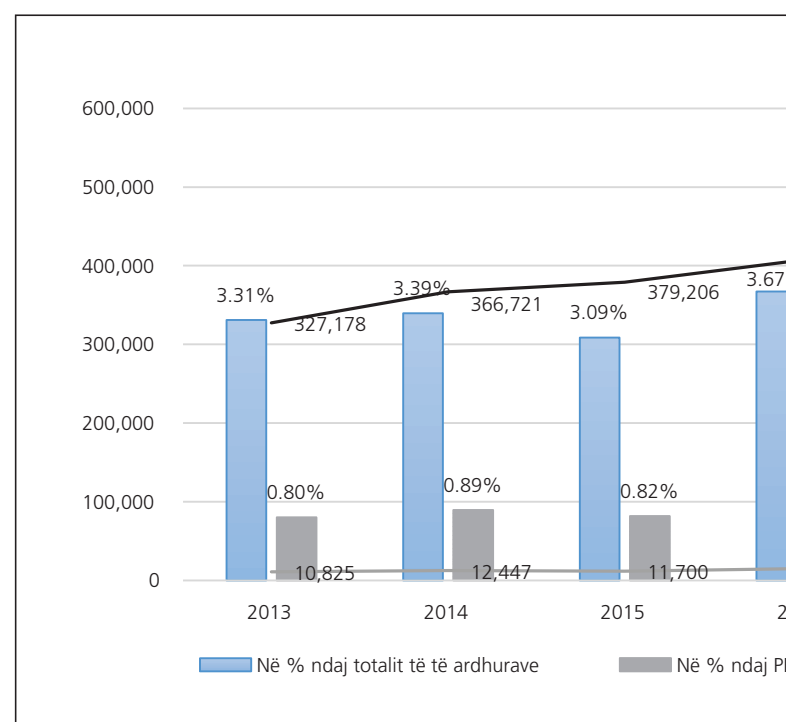
Pas Reformës Administrative Territoriale, shpërndarja e popullsisë në 61 bashkitë e reja në vend ka pasur një diferencë të madhe, duke rezultuar në numrin më të ulët të popullsisë në Pustec ndaj numrit më të madh të popullsisë në bashkinë e Tiranës. Ky trend ka vazhduar i njëjtë ndër vite duke rezultuar në një numër popullsie për bashkinë Pustec me 3,859 banorë në vitin 2019 si bashkia më e vogël në Shqipëri dhe një numër banorësh në vlerën

638,716 për Tiranën si bashkia më e madhe në Shqipëri.

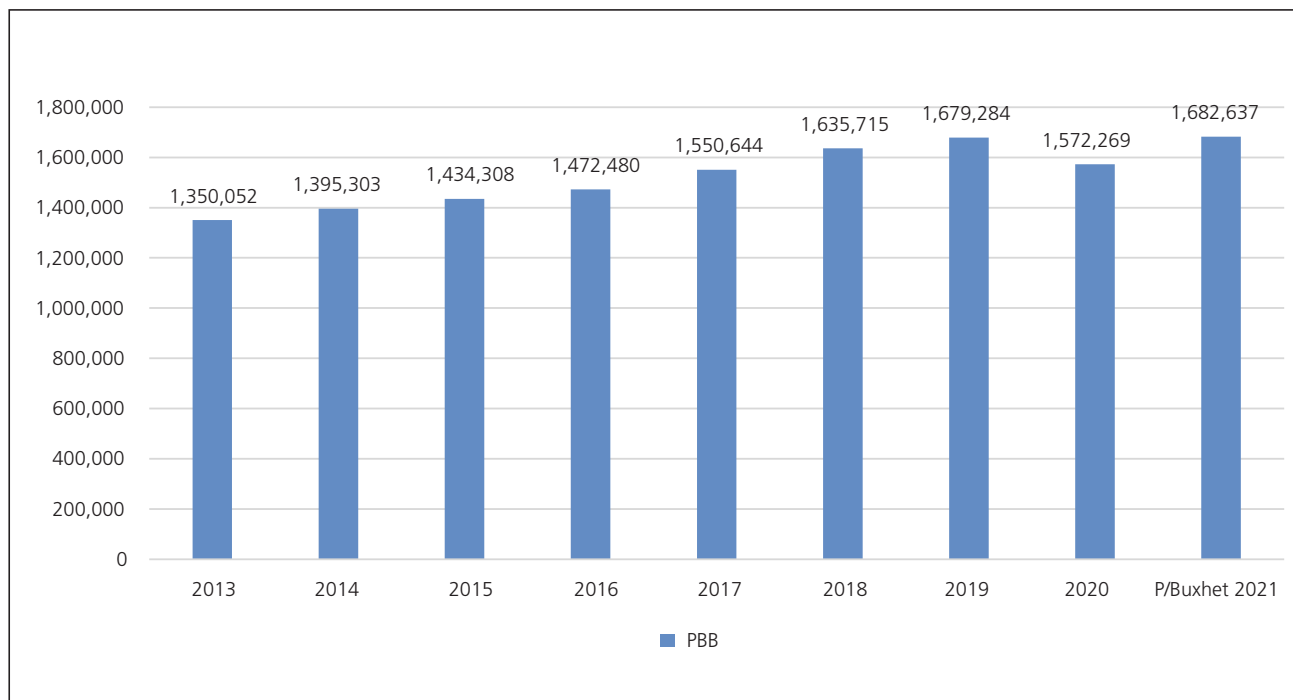
Popullsia mesatare për 61 bashkitë e Shqipërisë është 54,282 banorë. Bazuar në këtë mesatare, vërejmë se përqindja më e lartë e bashkive shqiptare, përkatësisht 80% e tyre janë nën mesataren kombëtare të popullsisë.

Shpërndarja e popullsisë në bashki me një diferencë të konsiderueshme mes tyre, pasohet nga probleme të tjera për sa i përket kostove dhe ofrimit të shërbimeve publike lokale.

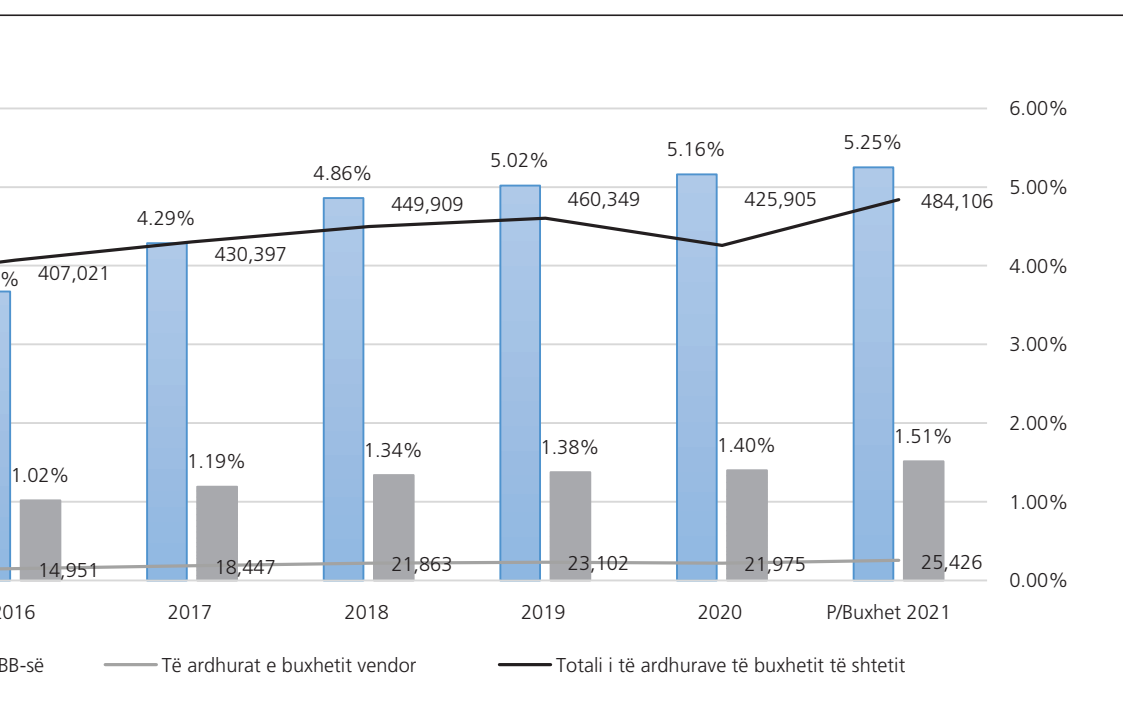
Grafiku 1: **Pesha specifike e të ardhurave të buxhetit vendor ndaj të ardhurave të buxhetit të shtetit dhe PBB-së, (2013 - 2021 në mijë lekë)**



Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Grafiku 2: **PBB gjatë viteve 2013-2021**


Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë



Buxhetet e bashkive në krahasim me buxhetin kombëtar

Buxheti total i bashkive krahasuar me buxhetin kombëtar është rritur ndjeshëm nga viti në vit që nga zbatimi i Reformës Administrative Territoriale duke rritur rolin e pushtetit vendor, duke rritur kontributin në ekonomi dhe gjithashtu në PBB. Raporti i të ardhurave të veta ndaj PBB-së ka ruajtur një trend të vazhdueshëm rritjeje prej 0.89% në 2014 para TAR, duke arritur në 1.34% në 2018, 1.38% në 2019, 1.4% në 2020 dhe 1.51% në 2021.

Të ardhurat nga burimet e veta krahasuar me buxhetin e shtetit

Duke pasur parasysh shpërndarjen e re të popullsisë pas Reformës Administrative Territoriale si një nga faktorët kryesorë, ka dallime të konsiderueshme midis shpërndarjes së buxheteve vendore sipas bashkive.

Një nga treguesit më të drejtpërdrejtë për vlerësimin e decentralizimit fiskal dhe autonomisë vendore janë të ardhurat e veta nga bashkitë.

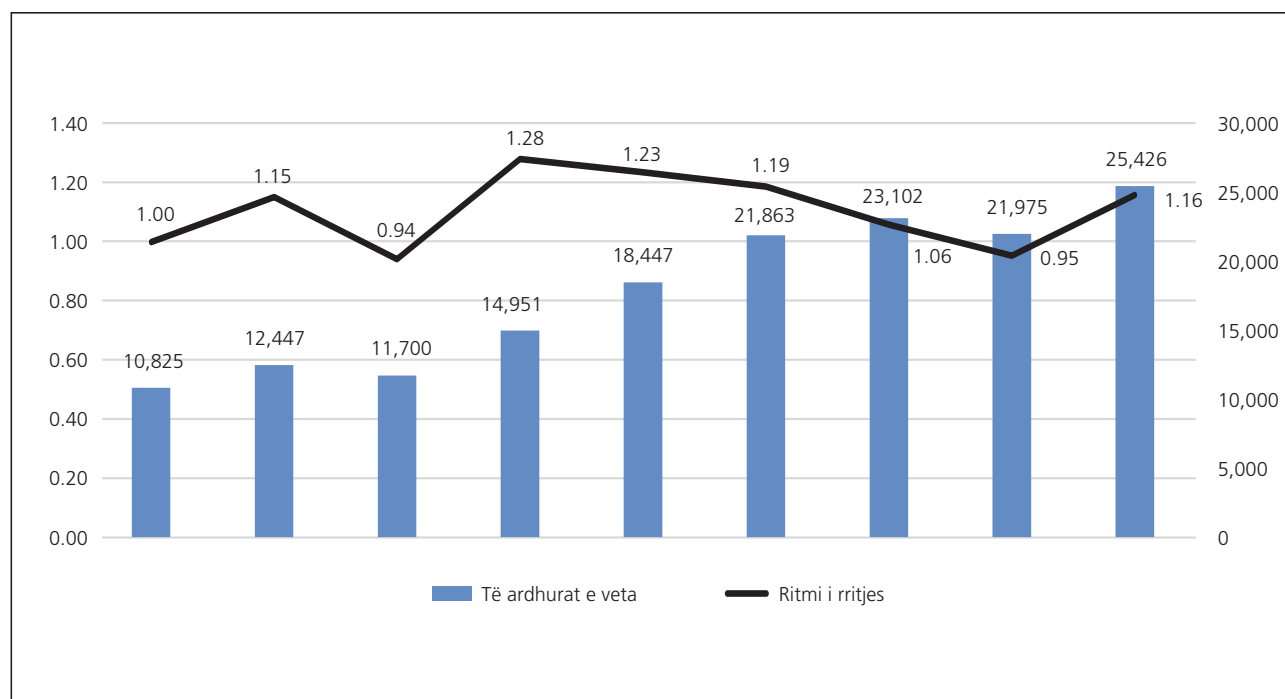
Nga analiza e të dhënave vërehet një rritje e të ardhurave totale të buxhetit vendor nga viti në vit që nga aplikimi i RAT. Reforma administrativo-territoriale ka ndikuar drejtpërdrejt në përmirësimin dhe rritjen e kapacitetit

fiskal të bashkive për mbledhjen e të ardhurave të tyre vendore dhe për rrjedhojë rritjen e shpenzimeve për shërbimet vendore.

Të ardhurat nga taksat vendore kanë pasur një trend në rritje krahasuar me çdo vit më parë, përkatësisht 28% në 2016, 23% në 2017, 19% në 2018, 6% në 2019 dhe 1% në 2020. Viti 2020 ka ndikuar negativisht në të gjithë bashkitë për shkak të dy fatkeqësive natyrore. Në vitin 2021 të ardhurat nga burimet e veta vendore arritën në nivelin mbi 25% të burimeve totale.

Rritja e rolit të pushtetit vendor në drejtim të shërbimeve publike dhe funksioneve që ajo ushtron, ka bërë që raporti i të ardhurave të veta ndaj totalit të të ardhurave publike dhe produktit të brendshëm bruto të rritet vitet e fundit. Të ardhurat e pushtetit vendor, pavarësisht rënies së vlerës absolute gjatë vitit 2020 si pasojë e rënies ekonomike në tërësi nga pandemia, në raport me të ardhurat publike janë rritur nga 5,02% në 2019 në 5,16% në 2020 duke arritur 5.25 % në vitin 2021. Nga viti 2014, ku raporti i të ardhurave vendore ndaj të ardhurave publike ishte rreth 3.39%, rritja e rolit dhe fuqisë fiskale të pushtetit vendor në vitet 2018-2020 u shoqërua me një rritje të këtij raporti me rreth 1.47% në vitin 2018, 1.63% në 2019 dhe arriti në 2.07% në vitin 2020 krahasuar me 2014.

Grafiku 3: Të ardhurat e veta të buxhetit vendor dhe norma e rritjes (ALL)



Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Nga ana tjetër, pushteti vendor ka rritur rolin e tij ndër vite nëpërmjet kontributit të tij në ekonomi dhe në Prodhimin e Brendshëm Bruto duke ndryshuar raportin nga 0.89% e PBB-së në 2014 në 1.34% në 2018, 1.38% në 2019, 1.4% në 2020, me një rritje prej 0.51% të PBB-së nga viti 2014 në 2020. Ndërsa në vitin 2021 % e PBB-së arriti në 1.51%.

Në terma sasiorë vëmë re një rritje të nivelit të të ardhurave nga burimet e veta vendore në raport me PBB gjatë viteve të fundit duke pasqyruar një nivel më të mirë qeverisje të pushtetit vendor, ndërkohë për të parë ndikimin e kësaj rritje në secilën bashki është e nevojshme një analizë më e detajuar në çdo bashki të Shqipërisë.

Nëse analizojmë përqindjet që zënë të ardhurat vendore ndaj totalit të të ardhurave sipas 61 bashkive, vërehet një diferencë ndërmjet bashkive. Kjo pabarazi vërehet kryesisht në nivelin e ulët të arkëtimit të të ardhurave të veta nga bashkitë e vogla ku në bashkinë e Hasit të ardhurat e veta ishin vetëm 2.08% të të hyrave të përgjithshme të bashkisë dhe përqindjen më të lartë të të ardhurave të veta ndaj të ardhurave totale e zënë kryesisht bashkitë e mesme dhe të mëdha ku konkretisht në bashkinë Vorë 47.82% e të ardhurave totale të bashkisë e zënë të ardhurat vendore dhe Tirana me 50.36% të totalit të të ardhurave të bashkisë. Ndërkohë në rang vendi vëmë re se 61 Bashki kanë të ardhura vendore mesatarisht 15% të totalit të të ardhurave të bashkisë. Ndërkohë vëmë re që një numër i vogël i bashkive kanë nivelin e të ardhurave vendore më të ulët se 10% i totalit të të ardhurave.

Ndërkohë, në analizën e të ardhurave nga burimet e veta, vërehet një rritje e këtyre të fundit ndërmjet bashkive. Por kjo rritje ka një shpërndarje joproporcionale si rezultat i problematikave në mbledhjen e të ardhurave nga burimet e veta në disa nga bashkitë e vogla. Gjithashtu një përqindje e lartë e të ardhurave nga burimet e veta është e zënë nga taksa e ndikimit në infrastrukturë nga ndërtimet e reja. Rritja e përqindjes së të ardhurave nga taksa e ndikimit në infrastrukturë ka patur ndikim dhe nga implementimi i planeve të përgjithshme vendore të bashkive. Kontributi i taksës së ndikimit në infrastrukturë duhet analizuar më në detaje pasi vetë kjo taksë është e paqëndrueshme, por varet nga aktiviteti i sipërmarrjeve të ndërtimit.

Trendi i mbledhjes së të ardhurave nga burimet e veta vendore dhe shpërndarja e buxheteve vendore rezulton me ndikim selektiv të reformave të decentralizimit në një numër të konsiderueshëm bashkish.

Nivelet e ulëta të mbledhjes së të ardhurave nga burimet e veta vendore në disa nga bashkitë e Shqipërisë, ku evidentohen kryesisht bashkitë e vogla, tregojnë se

ndryshimet dhe ndikimet e deritanishme të Reformës Administrative Territoriale në drejtim të decentralizimit kanë pasur ndikime të kufizuara. Për rrjedhojë evidentohet fakti se, bashkitë e vogla kanë një kapacitet të ulët fiskal dhe si rrjedhojë fragmentizimi akoma më shumë i tyre vetëm do ta përkeqësonte situatën.

Rritja e nivelit të të ardhurave nga burimet e veta vendore ka pësuar rritje gjithashtu dhe nga rritja e nivelit të taksave dhe tarifave vendore dhe përmirësimi në mbledhjen e tyre kryesisht në zonat urbane.

Rritja e potencialit ekonomik jo vetëm nga të ardhurat e veta por edhe nga ato të buxhetit qendror janë një faktor shumë i rëndësishëm në nxitjen e rritjes së cilësisë së shërbimeve të pushtetit vendor.

Transferta e pakushtëzuar rregullohet me ligjin nr. 68, datë 27.04.2017, "Për Financat e Vetëqeverisjes Vendore", i cili përcakton madhësinë dhe mënyrën e ndarjes për Njësitë e Vetëqeverisjes Vendore. Si rregull i përgjithshëm, transferata e pakushtëzuar synon t'u sigurojë njësitë të vetëqeverisjes vendore diferencën ndërmjet kostos së kryerjes së funksioneve (nevojat për shpenzime) dhe të ardhurave që ato krijojnë në mënyrë të pavarur (kapaciteti fiskal). Duke qenë se NJQV-të janë të ndryshme për sa i përket nevojave dhe kapaciteteve fiskale, në një sistem efikas dhe të drejtë të ndarjes së pakushtëzuar të transfertave, duhet të merren parasysh dallimet në të dy dimensionet. Transferata e pakushtëzuar si një burim i rëndësishëm financimi i pushtetit vendor në vite ka pësuar një rritje të ndjeshme.

Transfertat në buxhetin e njësitë të vetëqeverisjes vendore janë:

- Transferata e pakushtëzuar e cila përbëhet nga:
 - a) Pjesa e Përgjithshme që rezulton nga zbatimi i pikës 2 të nenit 23 të ligjit nr. 68, datë 27.04.2017, "Për Financat e Vetëqeverisjes Vendore", i cili përcakton se madhësia e transfertës së pakushtëzuar është jo më pak se 1% e prodhimit të brendshëm bruto dhe jo më pak se një vit më parë.
 - b) Pjesa sektoriale si rezultat i zbatimit të pikës 3 të nenit 95 të ligjit nr. 139, datë 17.12.2015, "Për Vetëqeverisjen Vendore", për përfundimin e periudhës kalimtare për financimin me transferata specifike të funksioneve të decentralizuara nga ky ligj, dhe zbatimin e pikës 4 të nenit 23 të ligjit 68, datë 27.04.2017. "Për Financat e Vetëqeverisjes Vendore" që rregullon shndërrimin e transfertave specifike për funksione të reja të decentralizuara në nivel vendor në transferata sektoriale të pakushtëzuara.

- Transfertat specifike për mbrojtjen civile. Ky fond shpërndahet me një formulë e cila bazohet në peshën specifike që zë buxheti i secilës bashki ndaj buxhetit total të të gjitha bashkive.

Zbatimi në kohë dhe respektimi i detyrimeve ligjore të planit të të ardhurave dhe shpenzimeve të qeverisjes vendore është një aspekt kritik që kontribuon në promovimin dhe rritjen ekonomike të vendit. Njësitë e vetëqeverisjes vendore duhet të luajnë një rol gjithnjë e më jetik në mirëqenien e njerëzve dhe ky protagonizëm duhet theksuar me aftësitë që u jep decentralizimi. Nivelet e të ardhurave nga transfertat e pakushtëzuar kanë pësuar rritje të dukshme nga viti në vit duke arritur në vitin 2021 2% të PBB-së. Gjithashtu duke u bazuar në dokumentet dhe raportet nga Ministria e Financës parashikohet një rritje e nivelit të transfertës së pashkutëzuar nga viti në vit deri në vitin 2025.

Transferta e pakushtëzuar përbën një rëndësi të vecantë në nivel bashkie, duke qënë se një përqindje e konsiderueshme e bashkive (kryesisht bashki të vogla) kanë burim kryesor të të ardhurave transfertën e pakushtëzuar. Kjo transfertë zë mbi 40% të të ardhurave totale në dizpozicion për këto bashki. Gjashtë funksionet e reja të decentralizuara financohen nga transfertat sektoriale e pakushtëzuar që mbulojnë pagat e punonjësve, kontributet sociale dhe/ose shëndetësore dhe disa shpenzime rrjedhëse, dhe një përqindje të vogël fonde për investime.

Ndarja e re administrative jo vetëm që ndryshoi mënyrën e formimit të bashkive, por gjithashtu iu desh t'i jepte pushtetit vendor një gjallëri të re për sa i përket menaxhimit financiar dhe orientimit drejt një kulture të performancës, si në menaxhimin e bashkive, ashtu edhe në ofrimin e shërbimeve për banorët.

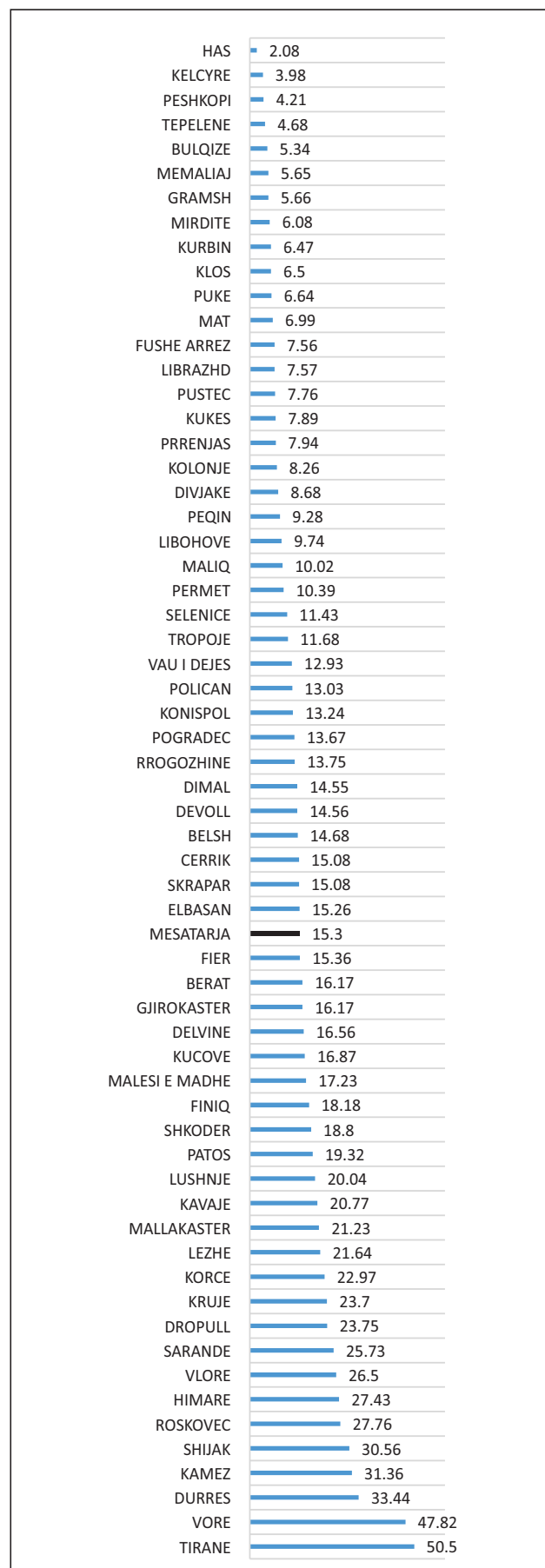
Qeveria qendrore synon të zvogëlojë disbalancat ndërmjet bashkive përmes transfertave ndërqeveritare, por për sa i përket autonomisë vendore, kjo politikë rrit mbështetjen e bashkive nga qeveria qendrore.

Shpenzimet e pushtetit vendor kanë ndjekur një tendencë në rritje, duke konkretizuar ndër vite konsolidimin e menaxhimit financiar të pushtetit vendor. Ky trend evidentohet qartë jo vetëm në vlerë absolute, por edhe në raport me produktin e brendshëm bruto ose shpenzimet publike.

Krahasuar me një vit më parë, gjatë vitit 2020, shpenzimet e pushtetit vendor në raport me PBB-në, janë ulur lehtësisht me 0,07% për shkak të pandemisë COVID-19. Nga ana tjetër, krahasuar me vitin 2014, shpenzimet e pushtetit vendor në raport me PBB-në janë rritur nga viti në vit duke arritur një rritje prej 1% ndaj PBB-së.

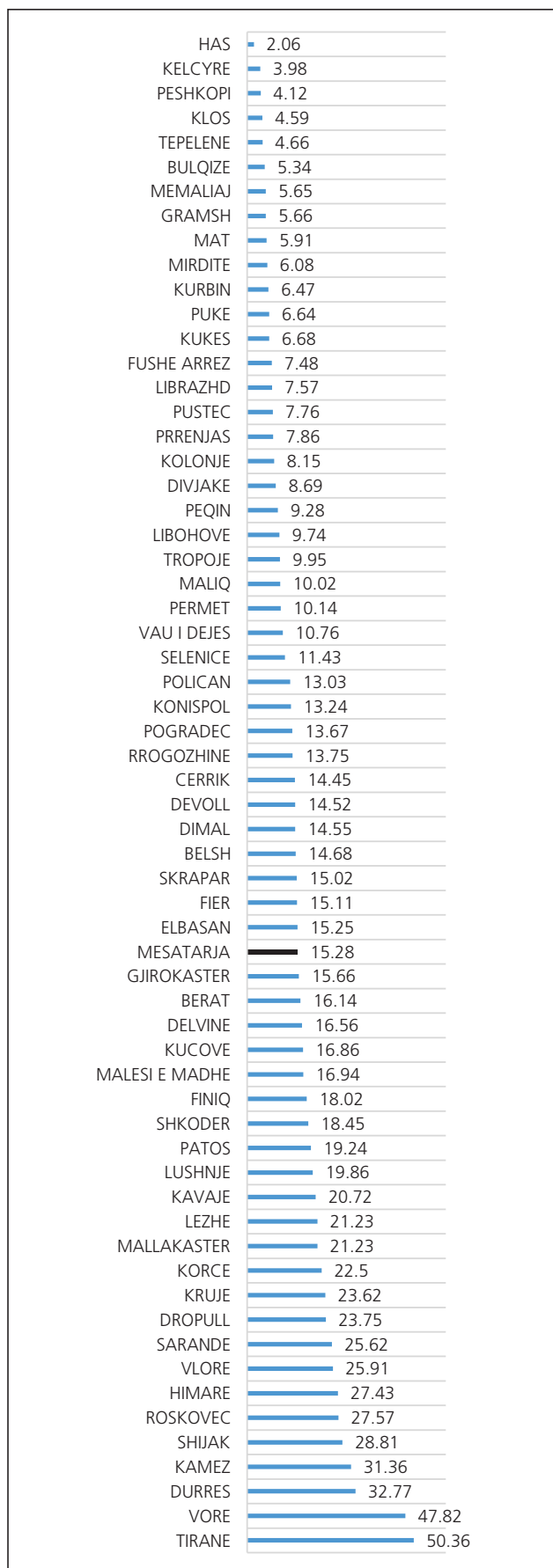
Gjithashtu, shpenzimet e pushtetit vendor në raport me shpenzimet publike janë rritur ndjeshëm vit pas viti, duke krahasuar përqindjen e tyre me vitin 2014. Përkatësisht,

Grafiku 4: Të ardhurat vendore/ Të ardhurat totale

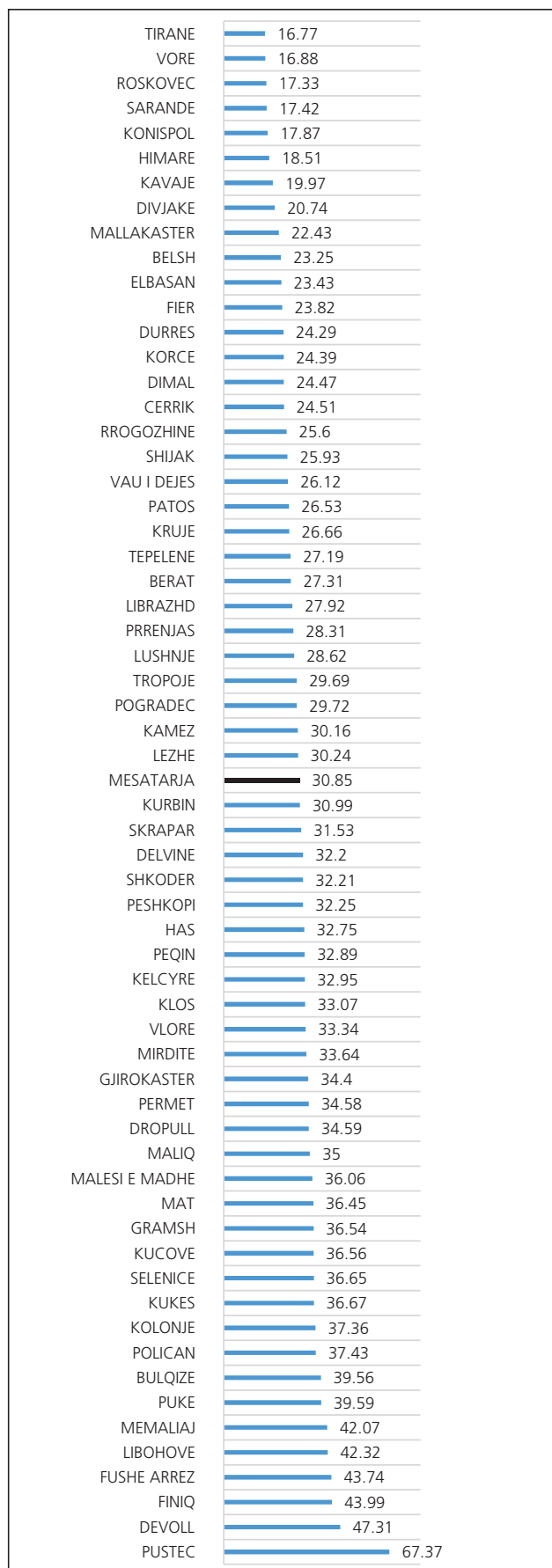


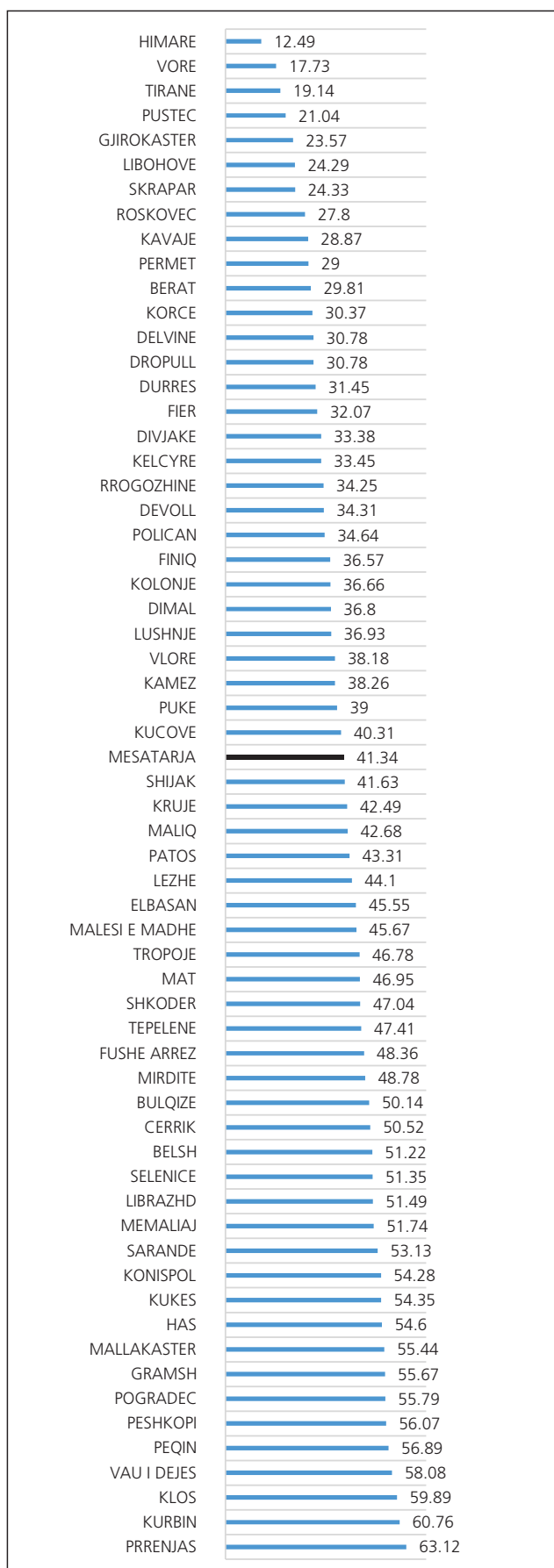
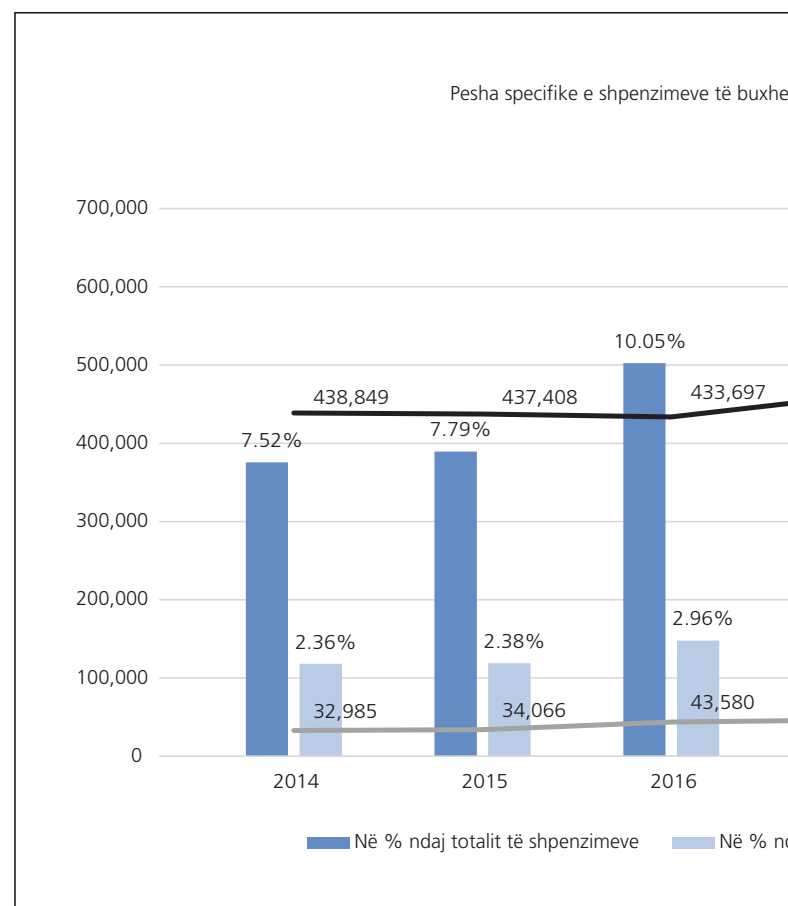
Burimi: www.financatvendore.al & kalkulimet e autorit

Grafiku 5: Të ardhurat nga taksat dhe tarifat/ Të ardhurat totale

Burimi: www.financatvendore.al & kalkulimet e autorit

Grafiku 6: Transferta e pakushtëzuar e përgjithshme/ Të ardhurat totale

Burimi: www.financatvendore.al & kalkulimet e autorit

Grafiku 7: **Transferta e pakushtëzuar sektoriale/ Të ardhurat totale**Burimi: www.financatvendore.al & kalkulimet e autoritGrafiku 8: **Shpenzimet bashkiake vendore dhe shpenzimet e personelit në krahasim me buxhetin kombëtar**

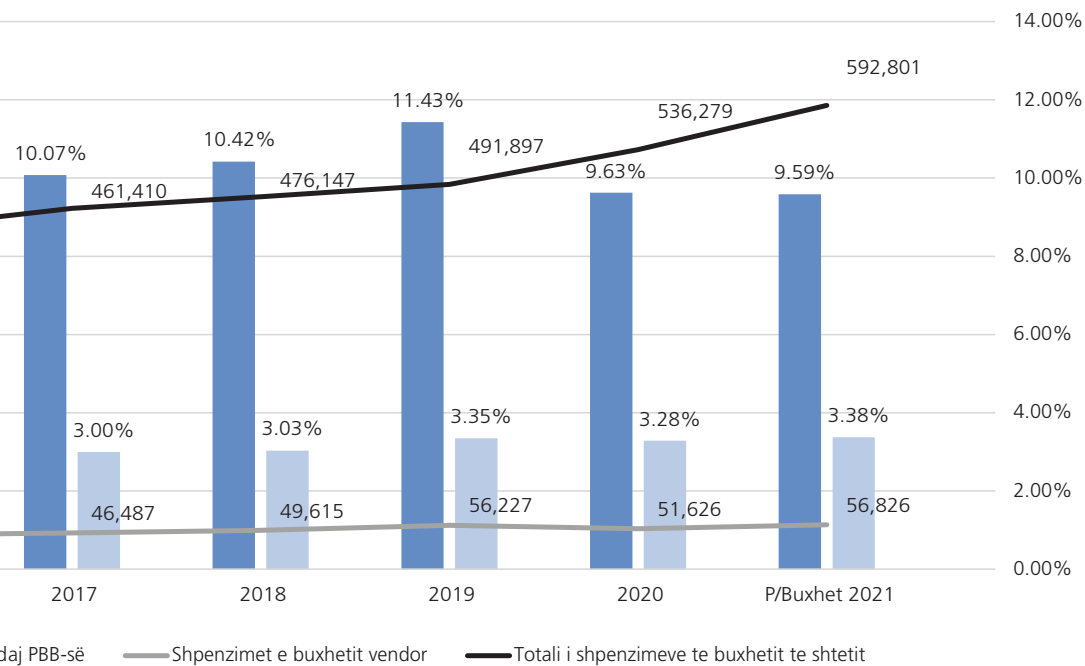
Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

shpenzimet e pushtetit vendor në raport me shpenzimet publike ishin 7.52% në vitin 2014 dhe kanë arritur nivelin 10.42% në vitin 2018 dhe në vitin 2019 me 11.43% të totalit të shpenzimeve. Ndërsa gjatë vitit 2020 kanë pasur një rënie prej 1.8%. Ulja e nivelit të raportit të shpenzimeve vendore me ato publike, për shkak të reduktimit të investimeve kapitale erdhi si pasojë e dy fatkeqësive natyrore që prekën vendin tonë.

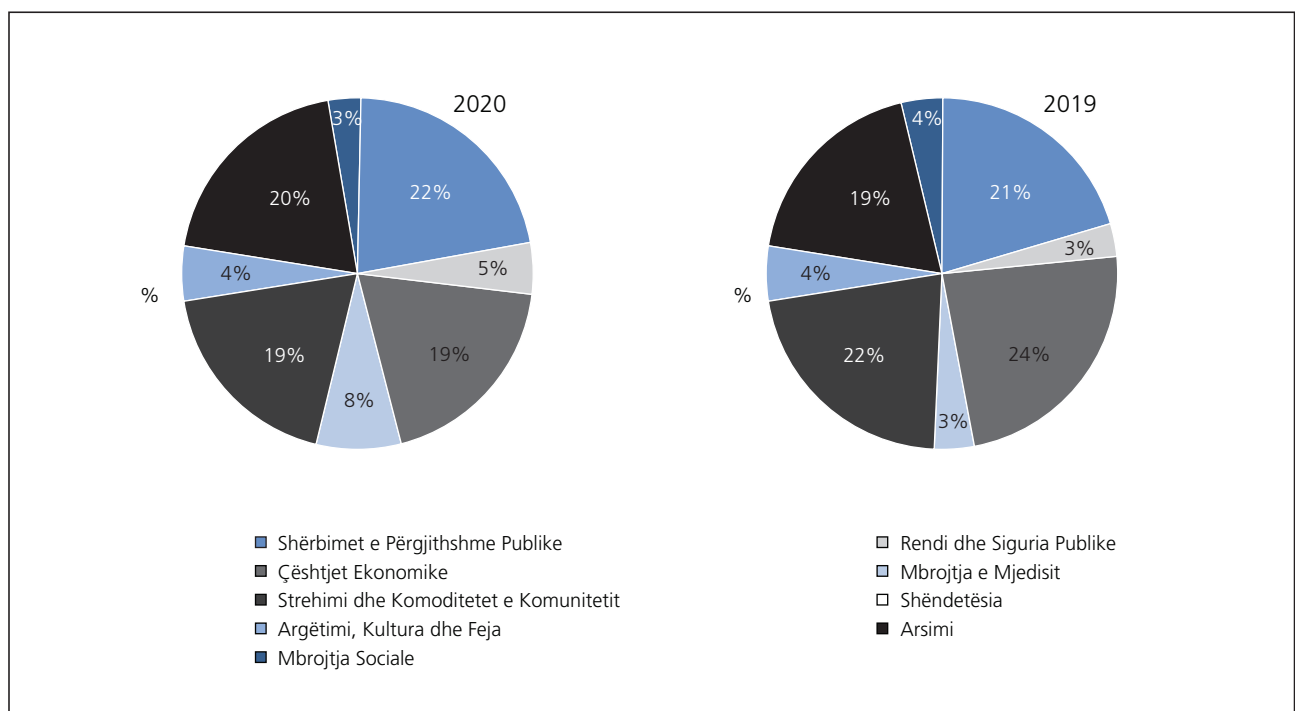
Duke marrë parasysh shpenzimet sipas llogarive ekonomike, konstatohet se peshën më të madhe të këtyre shpenzimeve e zënë shpenzimet për paga dhe sigurime të cilat përbëjnë rreth 39% të totalit të shpenzimeve vendore, 27% zënë kostot operative, 32% zënë investimet dhe 3% shpenzime të tjera për vitin 2019.

Gjithashtu, nëse analizojmë peshën e shpenzimeve sipas funksioneve të qeverisjes vendore, do të vëmë re se kemi diferenca të konsiderueshme në % ndërmjet fondeve të alokuara për secilin funksion. Përkatësisht gjatë vitit 2020, pushteti vendor ka financuar në pjesën më të madhe të shpenzimeve funksionet e "Shërbimeve të Përgjithshme Publike" dhe "Arsimit", përkatësisht në masën 22% dhe 20% të totalit të shpenzimeve vendore.

titit vendor ndaj shpenzimeve të buxhetit të shtetit dhe PBB-së, në vitet 2014-2021



Grafiku 9: **Pesha e shpenzimeve sipas funksioneve të qeverisjes vendore**



Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Burimet njerëzore

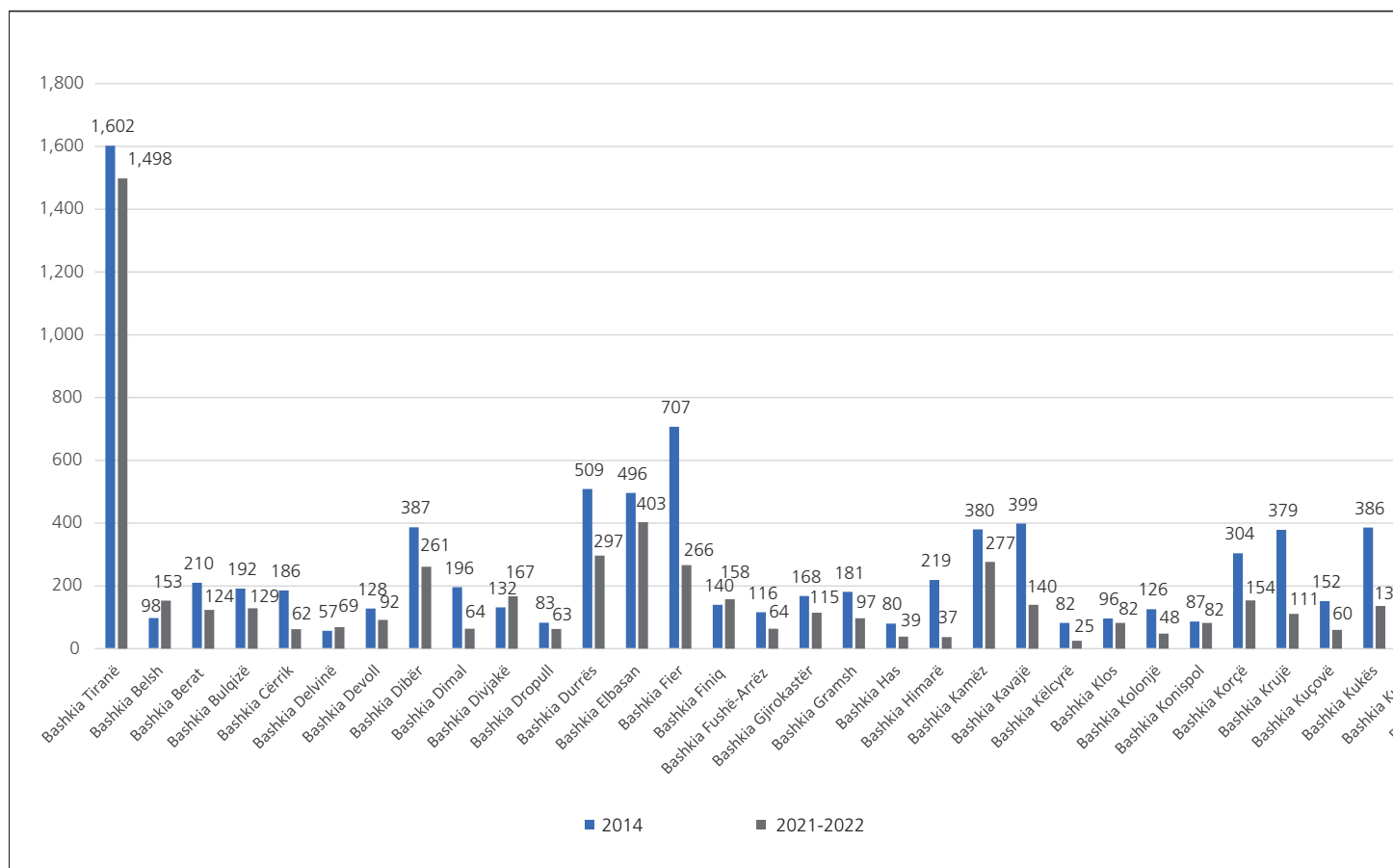
Duke analizuar numrin e punonjësve për aparatin e të gjitha bashkive të Shqipërisë para dhe pas reformës vëmë re një ulje të dukshme të numrit të punonjësve duke rezultuar në reduktim të totalit të numrit të punonjësve nga 14,401 punonjës në vitin 2014 në 9,585 punonjës në aparatin e bashkive në vitin 2021, duke reduktuar numrin total

të punonjësve të administratës bashkiake me rreth 32%. Një reduktim i numrit të punonjësve vihet re në pjesën më të madhe të bashkive në shifra të konsiderueshme me përjashtim të disa bashkive të vogla që kanë pësuar një rritje të lehtë të numrit të punonjësve. Reduktimi i numrit të punonjësve bashkiak në gjithë Shqipërinë është në përputhje me një nga parimet kryesore të Reformës Administrative dhe Territoriale.

Ndërkohë nga ana tjetër vëmë re një rritje të nivelit të shpenzimeve për paga dhe sigurime të punonjësve ndër vite si pasojë e:

- 1. Rritjes së pagës minimale-** Nga viti 2014, në vitin 2021 ka një rritje të nivelit të pagës minimale. Në vitin 2014 paga minimale ka qënë 22,000 lekë dhe aktualisht është në vlerën 32,000 lekë. Kjo ka ndikuar drejtpërdrejtë në rritjen e shpenzimeve të personelit në vlerë për punonjësit e aparatit të bashkisë.
- 2. Niveli i pagave për punonjësit e ish-komunave ka qënë shumë i ulët** krahasuar me nivelin e pagave në bashki, në vitin 2014, ndërkohë që një pjesë e konsiderueshme e punonjësve kanë qënë pjesë e komunave. Si rrjedhojë, ndryshimi pas reformës, shkrirja e komunave në 61 bashki është shoqëruar edhe me rritje të nivelit të pagave për aparatin e njësive të vetëqeverisjes vendore.
- 3. Për disa funksione që janë dhe pjesë e aparatit të bashkisë janë rritur pagat e tyre** (si përsëmbull arsimit parashkollor rritje pagash si në nivelin qendror etj).
- 4. Janë ndërtuar shumë ndërtesa dhe institucione** (shkolla, kopshte, qendra shëndetësore, konvikte, rrugë, objekte sociale, ndërtesa rekreacioni etj) nga

Grafiku 10: Numri i punonjësve në aparatin e bashkive para dhe pas TAR



Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

buxheti i bashkive dhe buxheti i shtetit në territore të bashkive të cilat kanë kërkuar dhe kërkojnë shpenzime shtesë për funksionimin e tyre dhe kthimin dhe garantimin e tyre në furnizues të shërbimeve për komunitetet vendore.

Për sa i përket numrit të punonjësve për ndërmarrjet dhe institucionet e tjera që kanë lidhje të drejtpërdrejtë me ofrimin e shërbimeve rezultojnë të ketë një rritje të konsiderueshme të numrit të punonjësve nga 6,194 punonjës në vitin 2014 në 27,179 punonjës në vitin 2021. Kjo rritje e numrit të punonjësve kryesisht vjen si rezultat transferimit të funksioneve nga qeveria qendrore në qeverinë vendore.

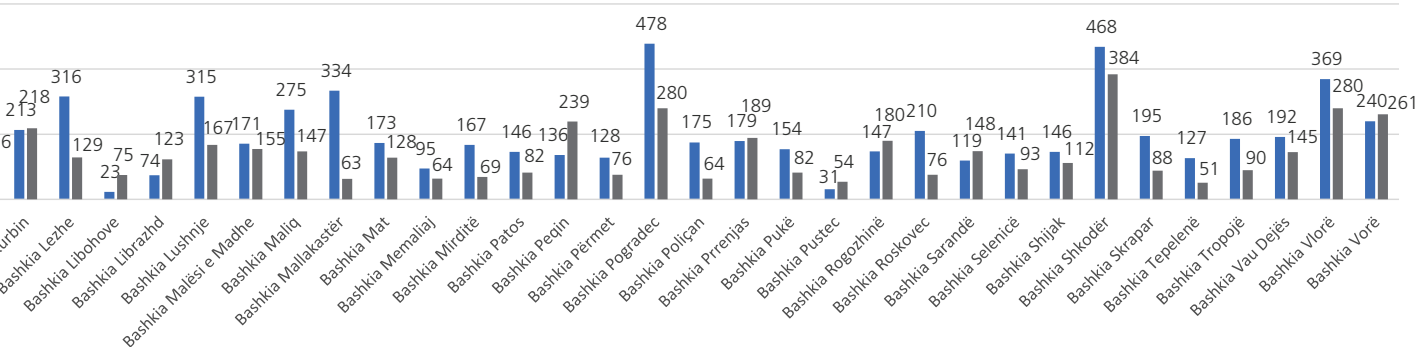
Përkatësisht rezultojnë që në total 9,414 punonjës (bazuar në tabelën nr.6 bashkëngjitur në aneks) janë transferuar nga funksionet e alokuara. Ndër to 7,035 punonjës rezultojnë të jenë alokuar nga funksioni i arsimit parashkollor ku 4,849 janë punonjës të arsimit parashkollor dhe 2,186 punonjës mbështetës. Punonjësit mbështetës të arsimit parauniversitar janë në total 797. Një funksion tjetër i

alokuar pushtetit vendor është shërbimi i mbrojtjes nga zjarri ku 993 punonjës janë transferuar në pushtetin vendor. Për sa i përket administrimit të pyjeve një numër total punonjësish prej 261 personash janë transferuar në pushtetin vendor. Së fundmi 328 punonjës të funksionit të ujëve kullimit janë transferuar tek pushteti vendor.

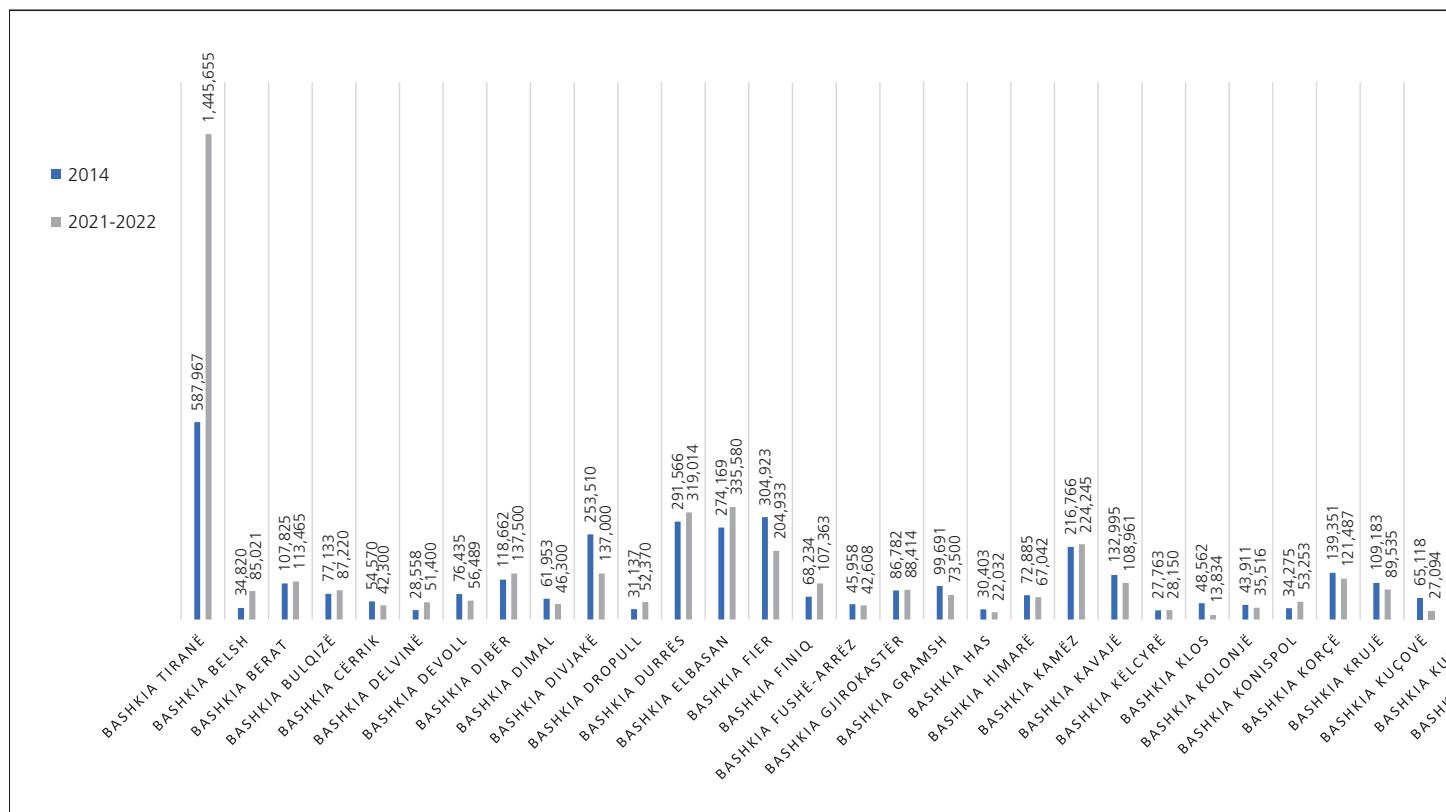
Ndërsa për sa i përket pjesës tjetër të numrit të shtuar të punonjësve përkon me hapjen dhe zhvillimin e institucioneve të varësisë si dhe ndërmarrjeve apo SHA-ve me vetëfinancim që monitorohen nga bashkitë duke zëvendësuar shërbimet që më parë jepeshin më outsourcing nga bashkitë si psh. Funksioni i pastrimit dhe gjelbërimit, etj.

Ndryshimi i numrit të punonjësve me rritje nga viti 2014 në vitin 2021, të ndërmarrjeve dhe institucioneve të varësisë së bashkive e cila lidhet drejtpërdrejtë me ofrimin e shërbimeve vjen si rezultat i:

- Ndryshimeve ligjore të cilat sollën edhe domosdoshmërinë për shtimin e burimeve njerëzore me qëllim

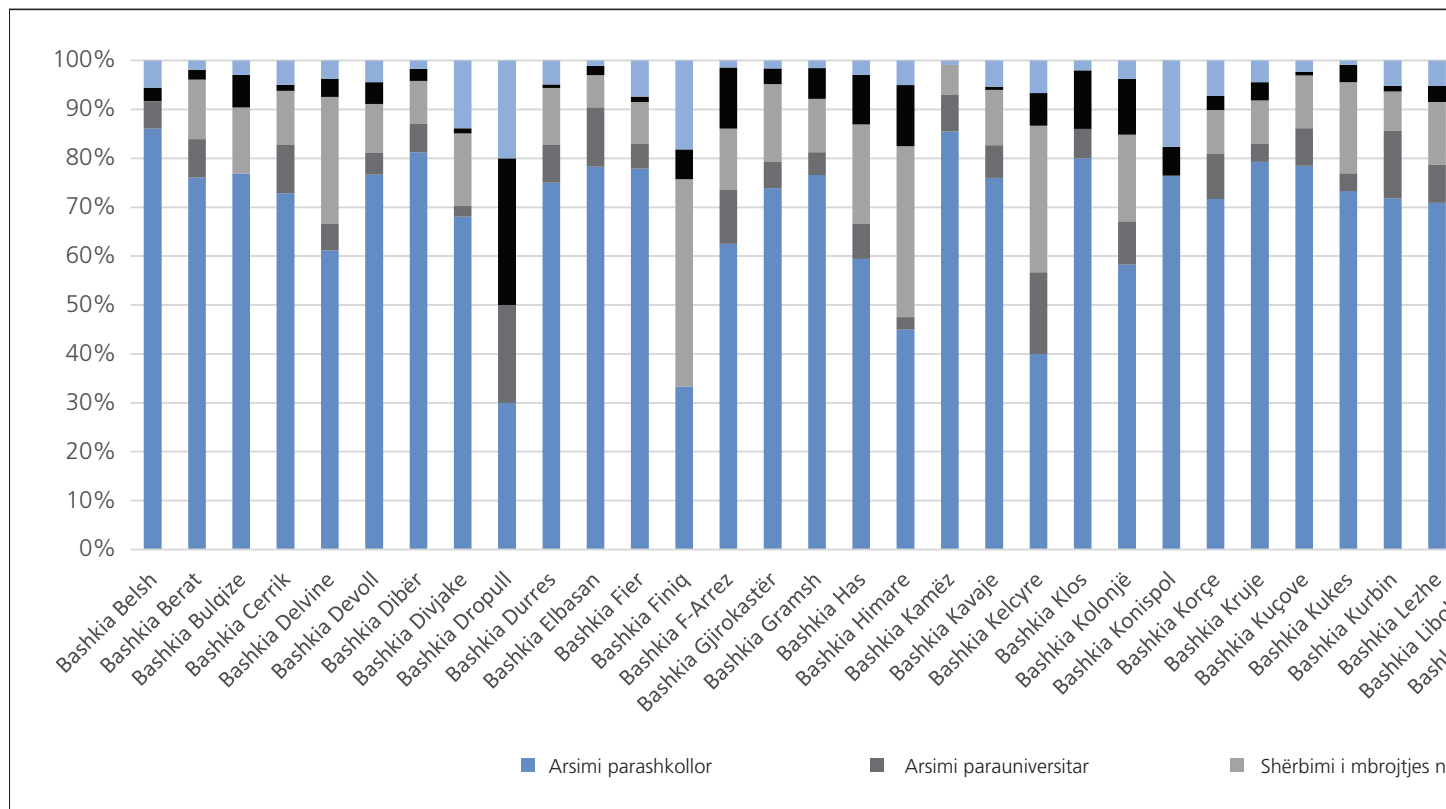


Grafiku 11: Shpenzimet për paga dhe sigurime të punonjësve në aparatet e bashkive para dhe pas TAR

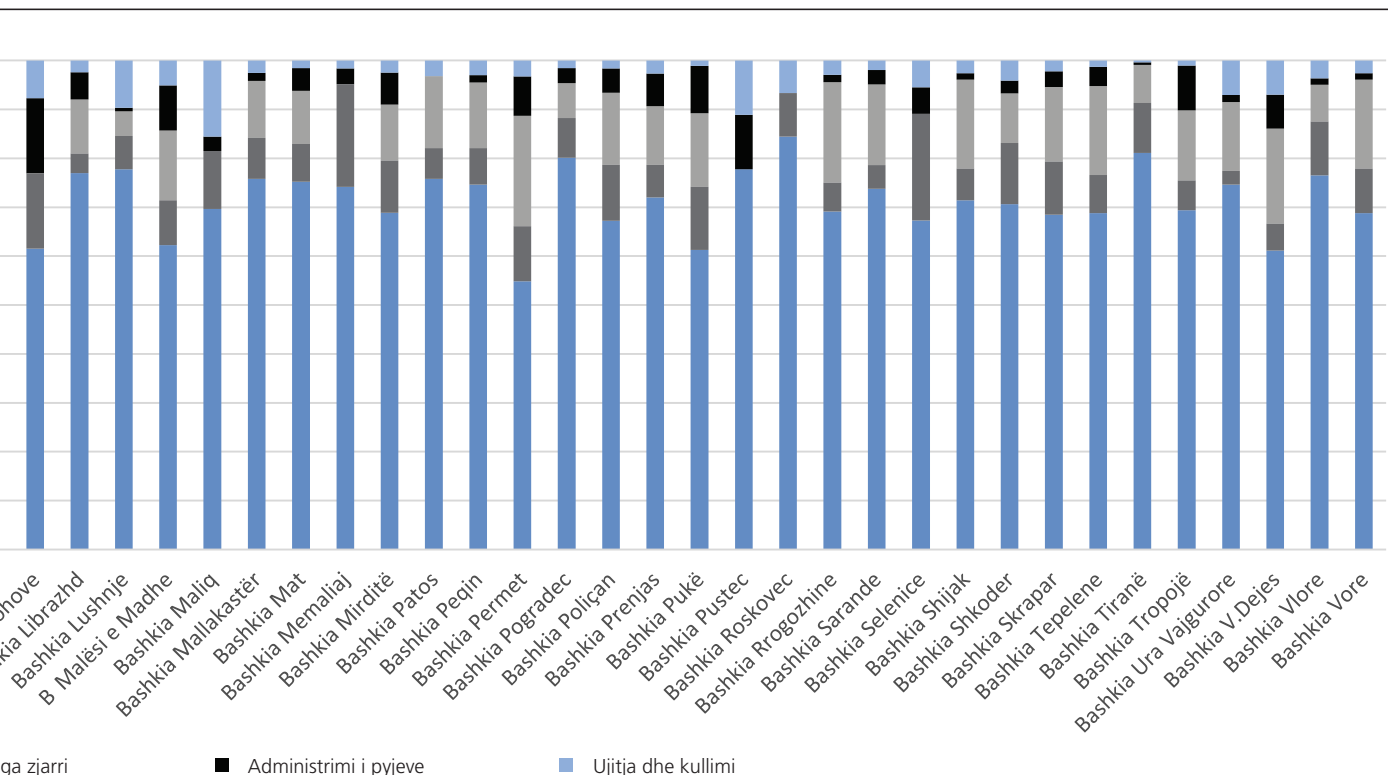
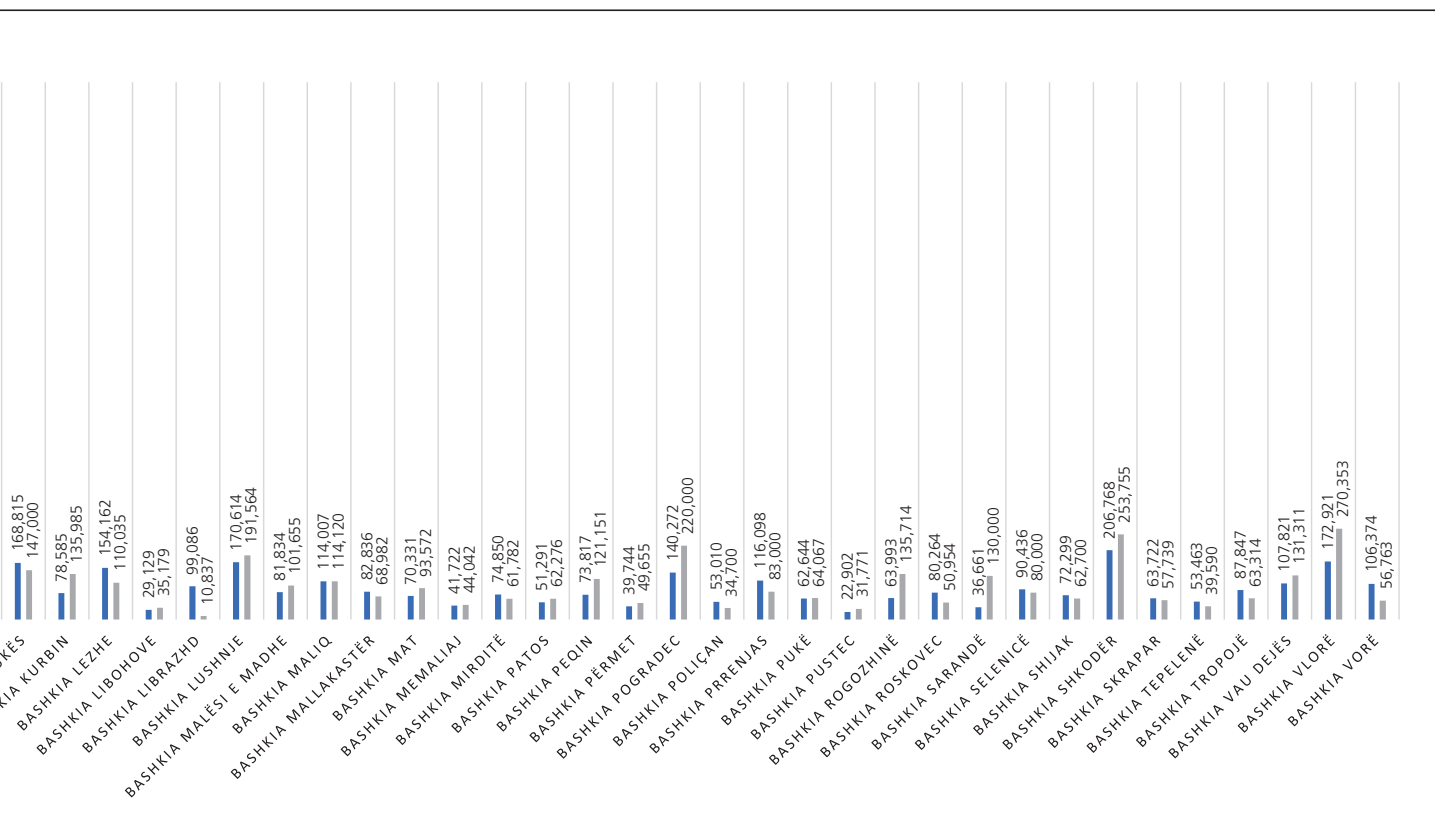


Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

Grafiku 12: Numri i punonjësve të funksioneve të transferuara



Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë



përbushjen e kërkesave ligjore për ushtrimin e funksioneve të reja;

- Transferimit nga niveli qendror në nivel vendor të numrit të punonjësve për shkak të shtimit të funksioneve të reja të financuara nga transfertat specifike si Arsimit Bazë dhe Parashkollor, Arsimit Parauniversitar, MNZSH, Administrimi i Pyjeve, Menaxhimi Rrugëve Rurale, Qëndrat Sociale, Qendra Sportive, Korpuse Konviktesh Universitare, Ujitja dhe Kullimi, etj.
- Krijimit të strukturave/ndërmarrjeve të reja në varësi të bashkisë për të rritur standardin e ofrimit të shërbimeve apo për shërbime të reja, si përsëritje njësi për promovimin e qytetit, agjenci tregjesh, qendra sportive, agjenci parkesh rekreacioni etj;
- Shtimit të numrit të funksioneve që aktualisht ofrohen nga bashkitë për komunitetet e tyre i cili është shoqëruar me numër punonjësish shtesë;
- Për arsye të ofrimit të shërbimeve publike nga vetë bashkitë dhe jo nëpërmjet kontraktorëve siç edhe janë realizuar para reformës administrative-territoriale për shërbime të tilla si: (shërbimi i mirëmbajtjes së varrezave publike dhe shërbimi funeral, shërbimi i ushqimit të fëmijëve të çerdheve, kopshteve, konvikteve, struktura të dedikuara për shërbim shtesë për pastrim në zona muzeale për bashkitë që i kanë këto zona, shtesa në strukturën e turizmit dhe aktiviteteve, për bashkitë bregdetare dhe ato bashki në të cilat zhvillohet turizmi);

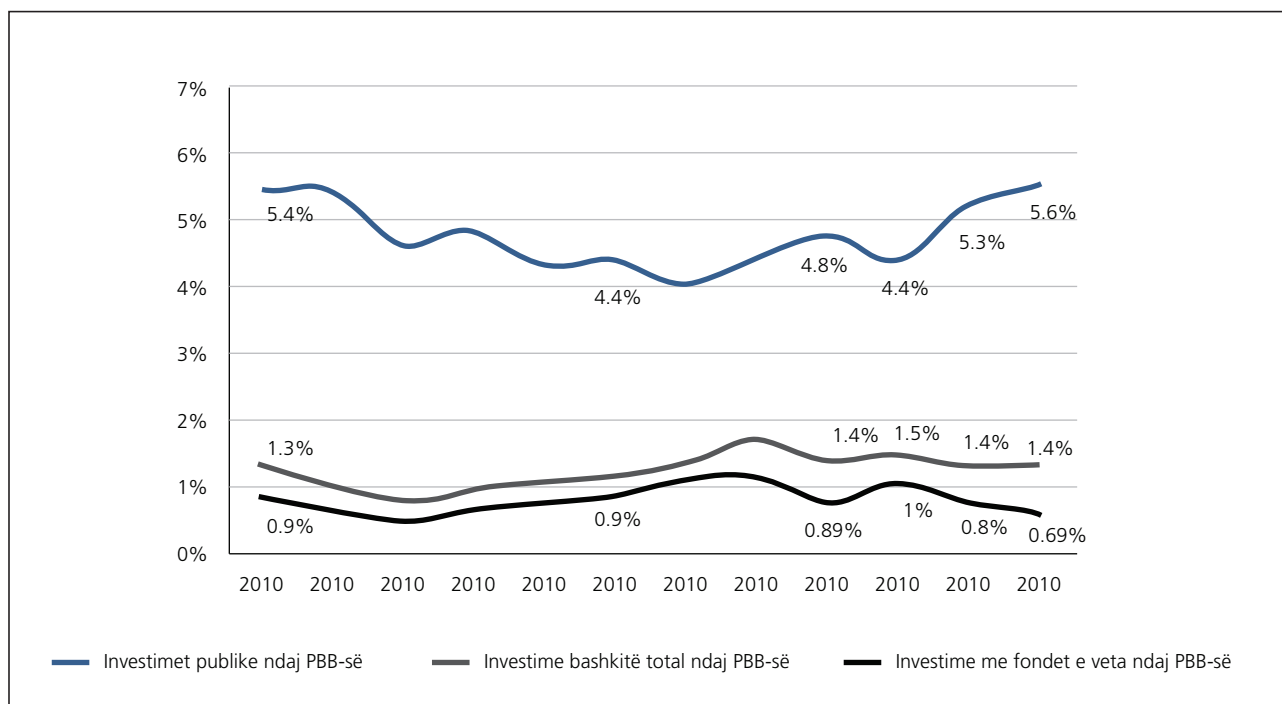
- Nevojës për të pasur njerëz të specializuar dhe të dedikuar në strukturën e hartimit dhe menaxhimit të projekteve të huaja, për të përthithur fonde nga donatorë të huaj;
- Zgjerimit të shërbimeve në numër, cilësi (shpeshtësia e ofrimit të tyre) ashtu dhe në shtrirje në të gjithë territorin e bashkisë.

Eficienta në ofrimin e shërbimeve

Përsa i përket eficientës së kryerjes së shërbimeve, nga raporti i të dhënave në shkallë kombëtare vihet re një rritje në eficientë të ofrimit të shërbimeve publike kryesisht në bashkitë e mëdha dhe të mesme. Ky përmirësim vihet re për shkak të rritjes së profesionalizmit të stafit dhe më shumë fuqi negociuese të bashkive tashmë më të mëdha pas RAT.

Por nga ana tjetër njësitë e vogla vendore do të shoqërohen gjithmonë me mungesë eficientë në ofrimin e shërbimeve publike. Në njësitë e vetëqeverisjes vendore me numër shumë të vogël popullsie dhe me burime e asete tepër të kufizuara, janë evidentuar në shumicën e rasteve paaftësi për të kryer funksionet dhe ofruar shërbimet publike të përcaktuara nga kadri ligjor, mungesë të aftësisë për të gjeneruar të ardhura nga taksat dhe tarifat vendore, shpërdorim të të ardhurave buxhetore për shpenzime administrative dhe varësi pothuajse absolute për shumicën e NJVQV-ve nga transfertat financiare qeveritare.

Grafiku 13: **Investimet gjatë viteve 2010-2021 ndaj PBB**



Burimi: www.financatvendore.al

Investimet publike vendore për frymë në krahasim me mesataren kombëtare;

Shpenzimet kapitale janë një komponent shumë i rëndësishëm jo vetëm për faktin se përbëjnë një pjesë të konsiderueshme të buxhetit vendor, por edhe sepse këto shpenzime janë ato që prekin drejtpërdrejt qytetarin. Në analizën e shpenzimeve të secilës prej 61 bashkive, shumica e këtyre shpenzimeve janë të zëna nga shpenzimet për paga dhe sigurime, të ndjekura nga shpenzimet operative dhe në fund me përqindjen më të ulët në shpenzime e zënë investimet. Gjatë viteve të fundit niveli i shpenzimeve kapitale ka patur luhatje të theksuara, i ndikuar kryesisht dhe nga mbledhja e të ardhurave nga taksa e ndikimit në infrastrukturë. Bazuar në ligjin 68/2017 “Për financat e vetëqeverisjes vendore” të ardhurat nga kjo taksë duhet të kalojnë financimin e investimeve.

Vitet e fundit ka pasur një rënie të shpenzimeve për investime nga viti në vit. Një faktor kryesor në rënien e shpenzimeve për investime gjatë vitit 2020-2021 ishin riallokimet e bëra nga pushteti vendor për përballimin e pandemisë COVID-19 por edhe shtyrja e shumë procedurave të prokurimit.

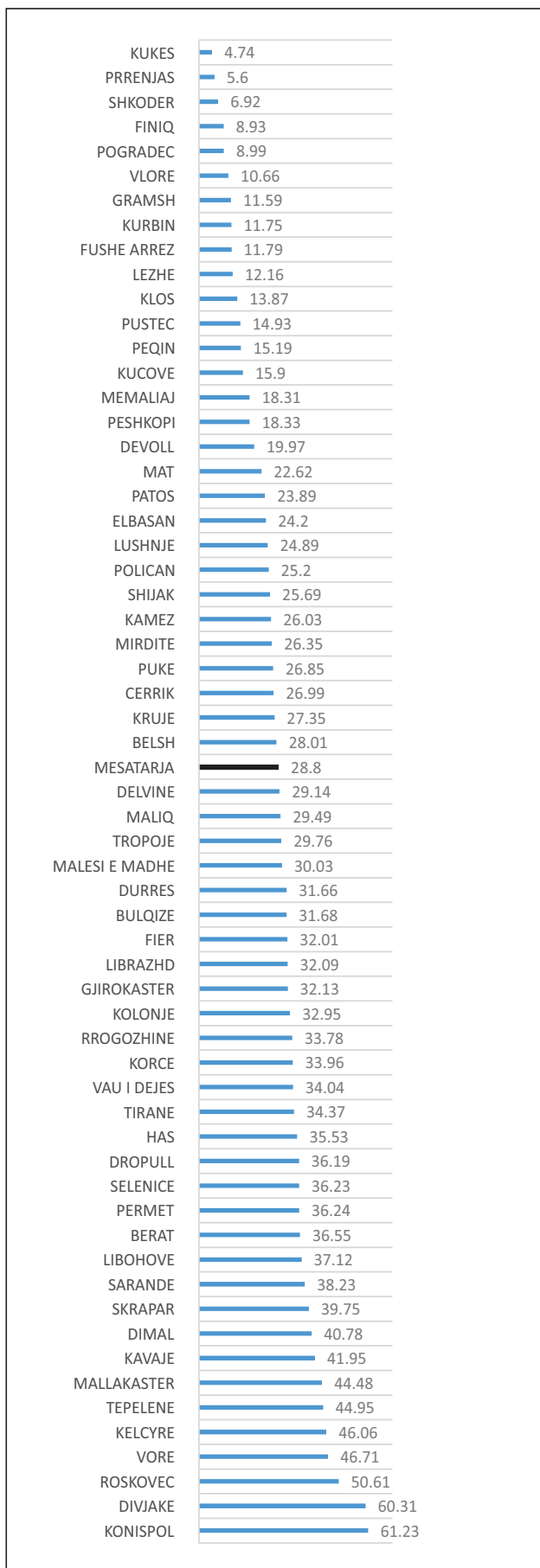
Përkatesisht, investimet për frymë të bashkive rezultojnë të jenë rritur nga 3792 lekë në vitin 2015, në mesatarisht 6080 lekë në vitin 2017 dhe mesatarisht në 5400 lekë në vitin 2019, përfshirë edhe transfertat ndërqeveritare për shpenzimet kapitale. Në vlera të përgjithshme përqindja e investimeve në bashkitë shqiptare është rritur krahasuar me periudhën para RAT. Bazuar në të dhënat e disponueshme, është e vështirë të vlerësohet nëse rritja e shpenzimeve për investime ka qenë e balancuar mes bashkisë qendrore dhe njësive administrative. Për këtë arsye është e nevojshme një analizë më e detajuar në cdo bashki.

Gjatë viteve të fundit vërehen përmirësime të konsiderueshme në menaxhimin dhe funksionimin e funksioneve të reja të transferuara në bashki.

Konkretisht sipas një studimi në të cilin janë analizuar disa funksione të bashkive Elbasan, Lezhë dhe Shkodër, janë marrë masa për përmirësimin e mbikëqyrjes dhe rregullimit të funksionimit të pyjeve. Të tre bashkitë zhvilluan planet e reja të menaxhimit të pyjeve. Bashkitë e Elbasanit dhe Shkodrës kanë ndarë gjithashtu 10.5% dhe 32.5% të buxhetit të funksioneve për investime kapitale.

Menaxhimi i mbetjeve ishte një tjetër nga funksionet që u analizua dhe u vu re progres i konsiderueshëm në mbulimin e shërbimeve. Suksesi u shpjegua me përmirësimin e menaxhimit të ofrimit të shërbimeve: menaxhim më i mirë i kontratave, monitorim i përmirësuar, mirëmbajtje më e mirë e infrastrukturës teknike të përdorur për grumbullimin e mbetjeve (koshat). Dy arsye u dhanë për të shpjeguar përmirësimin e menaxhimit, më shumë profesionalizëm të stafit dhe më shumë fuqi negociuese

Grafiku 14: Shpenzimet kapitale/ Shpenzimet totale



Burimi: www.financatvendore.al & kalkulimet e autorit

të bashkive tashmë më të mëdha pas RAT nga njëra anë, mbështetje teknike dhe infrastrukturore nga donatorët nga ana tjetër. Nga ana tjetër vërehet një përqindje shumë e vogël në investime kapitale për funksionin e menaxhimit të mbetjeve. Bashkia e Elbasanit ndau 10% të buxhetit të funksionit për investime kapitale, ndërsa Lezha kishte 0% dhe Shkodra vetëm 1% të investimeve kapitale.

Gjatë viteve të fundit ka pasur përmirësime të shërbimit në krahasim me vitet 2014 para RAT. Arsyet kryesore pse ofrimi i shërbimeve sipas studimeve tregohen si një ndjenjë më e madhe përgjegjësie dhe motivimi i lartë profesional i stafit vendor dhe gjithashtu përgjegjshmëria më e lartë e funksioneve të decentralizuara.

Në vitin 2021, investimet publike të financuara nga vetë bashkitë janë rritur me mbi 3 herë ose 6.3 miliard lekë më të larta krahasuar me vitin 2015 (viti para reformës). Por edhe në këtë rast, ekzistojnë diferenca të thella në performancën individuale të bashkive në drejtim të investimeve.

Konkretisht, nëse do të analizonim 61 bashkitë e vendit, (përfshirë bashkinë Tiranë)rezulton se, në rreth 24 bashki shpenzimet për investime zënë 1 % të totalit të shpenzimeve në bashki si: Delvinë, Devoll, Dibër, Shijak, Cërrik, Libohovë, Has, Rogozhinë, Kolonjë, Mallakastër, Mat, Peqin, Përmet, Pukë, Skrapar, Poliçan, Tepelenë, Memaliaj, Këlcyrë, Fushë-Arrëz, Konispol, Vau Dejës, Pustec dhe Klos. Vlen të theksojmë se pothuajse të njëjtat bashki paraqiten edhe me kapacitet të ulët fiskal në mbledhjen e të ardhurave nga taksat dhe tarifat vendore.

Autonomia financiare vendore

Autonomia financiare është pika më e rëndësishme e autonomisë vendore. Qëllimi kryesor i decentralizimit fiskal është rritja e efikasitetit për ofrimin e shërbimeve publike.

Në mënyrë që pushtetet vendore të ushtrojnë funksionet dhe kompetencat e tyre në mënyrë efektive dhe të qëndrueshme, janë thelbësore dy aspekte: nga njëra anë, garantimi i burimeve të veta financiare të përshtatshme dhe, nga ana tjetër, kompetenca për të vendosur në mënyrë autonome për përdorimin e këtyre fondeve. Për rrjedhojë, qeveria qendrore duhet të krijojë mundësi që pushtetet vendore të kenë më shumë burime financiare për të mbështetur decentralizimin e mëtejshëm të financave publike. E drejta për vetëqeverisje vendore do të thotë që qeveritë e tilla jo vetëm që duhet të kenë burime adekuate, por ato duhet të kenë të drejtën e fondeve të tilla si burimet e tyre për t'u përdorur me përgjegjësinë e tyre.

Duke marrë parasysh atë që përcakton autonominë financiare në termat e 61 bashkive dhe qeverisjes vendore në Shqipëri, vërejmë se niveli i autonomisë vendore vlerësohet i ulët krahasuar me nivelet e referencës prej 80% sipas Bankës Botërore (2018) dhe me diferenca të konsiderueshme midis bashkive.

Përkatesisht, nëse krahasojmë nivelin e të ardhurave nga burimet e veta me nivelin e të ardhurave totale dhe nivelin e transfertave të buxhetit të shtetit me të ardhurat totale të pushtetit vendor, vërehet se këta dy tregues janë dyfishuar gjatë viteve 2018-2020 krahasuar me vitin 2014 , nga ana tjetër % e nivelit të të ardhurave të veta ndaj totalit të të ardhurave dhe niveli i transfertave të buxhetit të shtetit ndaj totalit të të ardhurave të pushtetit vendor ka pësuar rritje të lehta krahasuar me vitin 2014. Duhet theksuar se niveli e transfertave të buxhetit të shtetit në totalin e të ardhurave të qeverisjes vendore vijnë më të larta se niveli i të ardhurave nga burimet e veta ndaj totalit të të ardhurave pavarësisht Reformës Administrative Territoriale.

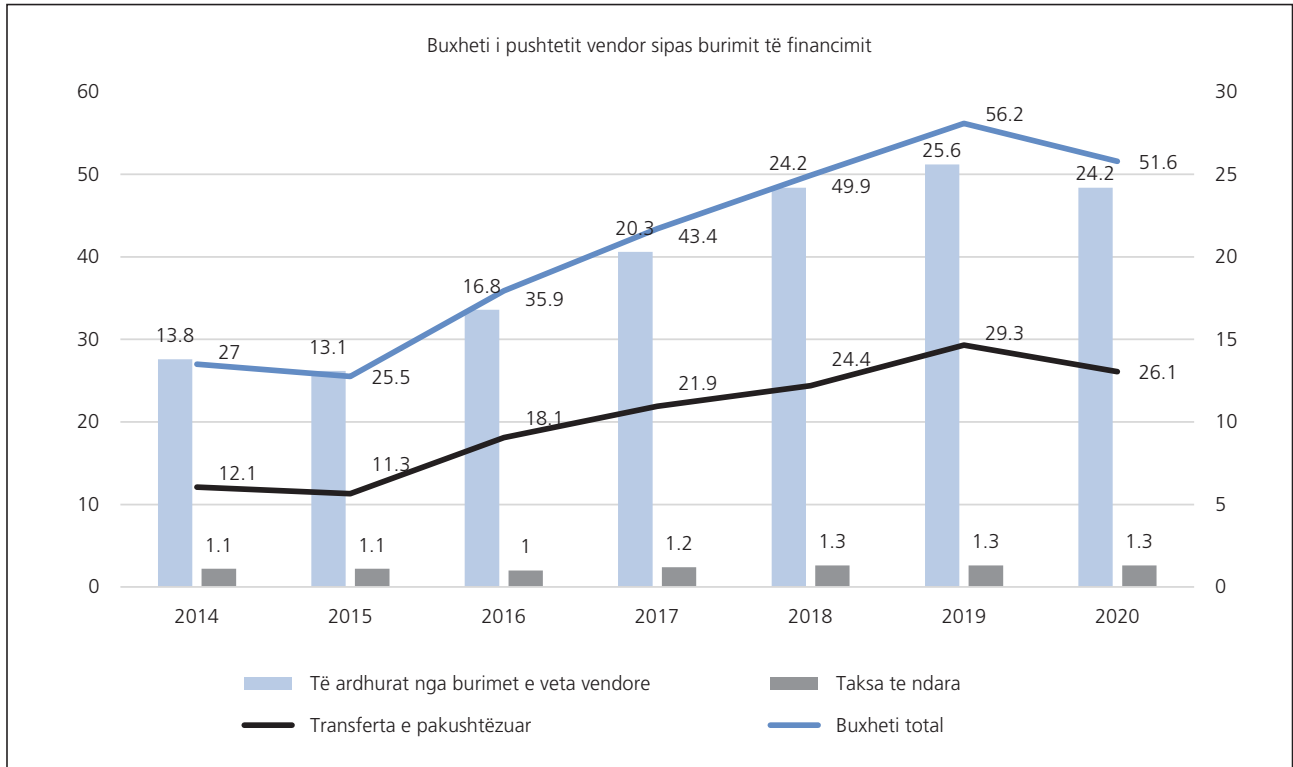
Nëse do ti referohemi totalit të të të ardhurave të veta vendore për vitin 2021, bashkitë grupohen si më poshtë:

- Me të ardhura në shumën 4,000-50,000 mijë lekë paraqiten 19 bashki (Kolonjë, Skrapar, Mirditë, Bulqizë, Kurbin, Konispol, Pukë, Përmet, Delvinë, Tropojë, Tepelenë, Poliçan, Klos, Fushë-Arrëz, Has, Memaliaj, Këlcyrë, Libohovë, Pustec).
- Me të ardhura në shumën 50,000-100,000 mijë lekë paraqiten 17 bashki (Mallakastër, Devoll, Cërrik, Kuçovë, Maliq, Divjakë, Dibër, Vau i Dejës, Mat, Malësi e Madhe, Selenicë, Belsh, Finiq, Prrenjas, Gramsh, Dropull, Peqin).
- Me të ardhura në shumën 100,000-500,000 mijë lekë paraqiten 18 bashki (Kamëz, Sarandë, Lushnjë, Himarë, Kavajë, Berat, Lezhë, Vorë, Pogradec, Krujë, Patos, Roskove, Kukës, Gjirokastër, Shijak, Ura Vajguore, Librazhd, Rogozhinë).
- Me të ardhura në shumën >500,000 mijë lekë, 7 bashki (Tiranë, Durrës, Elbasan, Vlorë, Shkodër, Fier, Korçë)

Nëse do ti referohemi analizës sipas numrit të popullsisë:

- Bashkitë me nën 50,000 banorë (37 bashki) kanë realizuar më pak se 1.3 % të të ardhurave të veta vendore, ndër të cilat bashkitë Vorë dhe Himarë 1% deri në 1.3%, dhe 35 bashki kanë realizuar më pak se 1 % të të ardhurave.

Grafiku 15: **Buxheti i pushtetit vendor sipas burimit të financimit**



Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

- Për bashkitë nga 50,000-100,000 banorë (13 bashki) kanë realizuar 0.1-1.6 % të të ardhurave të veta vendore.
- Për bashkitë nga 100,000-150,000 banorë (5 bashki) kanë realizuar 1.18%-2% të të ardhurave të veta vendore.
- Për bashkitë me më shumë se 150,000 banorë (6 bashki) kanë realizuar 2.47%-3.8 % të të ardhurave

të veta vendore, (Vlorë, Fier, Shkodër, Elbasan, Durrës), dhe

- Vetëm bashkia Tiranë me rreth 1 milion banorë ka mbledhur 57.4% të totalit të të ardhurave vendore.

Duke analizuar treguesit e autonomisë financiare nga 61 bashki në Shqipëri, vëmë re se niveli i autonomisë vendore/ decentralizimi fiskal mbetet i ulët dhe në disproporcion midis bashkive.

6.

KONKLUZIONE

- Buxheti total i bashkive krahasuar me buxhetin kombëtar është rritur ndjeshëm nga viti në vit që nga zbatimi i Reformës Administrative Territoriale duke rritur rolin e pushtetit vendor, duke rritur kontributin në ekonomi dhe gjithashtu në PBB.
- Nga analiza e të dhënave vërehet një rritje e të ardhurave totale të buxhetit vendor nga viti në vit që nga aplikimi i RAT. Reforma administrativo-territoriale ka ndikuar drejtpërdrejt në përmirësimin dhe rritjen e kapacitetit fiskal të bashkive për mbledhjen e të ardhurave të tyre vendore dhe për rrjedhojë rritjen e shpenzimeve për shërbimet vendore.
- Rritja e rolit të pushtetit vendor në drejtim të shërbimeve publike dhe funksioneve që ajo ushtron, ka bërë që raporti i të ardhurave të veta ndaj totalit të të ardhurave publike dhe produktit të brendshëm bruto të rritet vitet e fundit.
- Nga ana tjetër, pushteti vendor ka rritur rolin e tij ndër vite nëpërmjet kontributit të tij në ekonomi dhe në Prodhimin e Brendshëm Bruto.
- Në terma sasiorë vëmë re një rritje të nivelit të të ardhurave nga burimet e veta vendore në raport me PBB gjatë viteve të fundit duke pasqyruar një nivel më të mirë qeverisjeje të pushtetit vendor, ndërkohë për të parë ndikimin e kësaj rritjeje në secilën bashki është e nevojshme një analizë më e detajuar në çdo bashki të Shqipërisë.
- Por kjo rritje ka një shpërndarje joproporcionale si rezultat i problematikave në mbledhjen e të ardhurave nga burimet e veta në disa nga bashkitë e vogla.
- Të ardhurat nga taksat vendore kanë pasur një trend në rritje krahasuar me çdo vit më parë. Nga ana tjetër nivelet e ulëta të mbledhjes së të ardhurave nga burimet e veta vendore në disa nga bashkitë e Shqipërisë, ku evidentohen kryesisht bashkitë e vogla, tregojnë se ndryshimet dhe ndikimet e deritanishme të Reformës Administrative Territoriale në drejtim të decentralizimit kanë pasur ndikime të kufizuara.
- Rritja e nivelit të të ardhurave nga burimet e veta vendore ka pësuar rritje gjithashtu dhe nga rritja e nivelit të taksave dhe tarifave vendore dhe përmirësimi në mbledhjen e tyre kryesisht në zonat urbane.
- Rritja e potencialit ekonomik jo vetëm nga të ardhurat e veta por edhe nga ato të buxhetit qendror janë një faktor shumë i rëndësishëm në nxitjen e rritjes së cilësisë së shërbimeve të pushtetit vendor.
- Nivelet e të ardhurave nga transfertat e pakushtëzuar kanë pësuar rritje të dukshme nga viti në vit duke arritur në vitin 2021 2% të PBB-së. Gjithashtu duke u bazuar në dokumentet dhe raportet nga Ministria e Financës parashikohet një rritje e nivelit të transfertës së pakushtëzuar nga viti në vit deri në vitin 2025.
- Gjashtë funksionet e reja të decentralizuara financohen nga transfertat sektoriale e pakushtëzuar që mbulojnë pagat e punonjësve, kontributet sociale dhe/ose shëndetësore dhe disa shpenzime rrjedhëse, dhe një përqindje të vogël fonde për investime.
- Ndarja e re administrative jo vetëm që ndryshoi mënyrën e formimit të bashkive, por gjithashtu iu desh t'i jepte pushtetit vendor një gjallëri të re për sa i përket menaxhimit financiar dhe orientimit drejt një kulture të performancës, si në menaxhimin e bashkive, ashtu edhe në ofrimin e shërbimeve për banorët.
- Qeveria qendrore synon të zvogëlojë disbalancat ndërmjet bashkive përmes transfertave ndërqeveritare, por për sa i përket autonomisë vendore, kjo politikë rrit mbështetjen e bashkive nga qeveria qendrore.
- Shpenzimet e pushtetit vendor kanë ndjekur një tendencë në rritje, duke konkretizuar ndër vite konsolidimin e menaxhimit financiar të pushtetit vendor. Ky trend evidentohet qartë jo vetëm në vlerë absolute, por edhe në raport me produktin e brendshëm bruto ose shpenzimet publike.
- Vitet e fundit ka pasur një rënie të shpenzimeve për investime nga viti në vit. Një faktor kryesor në rënie është shpenzimeve për investime gjatë vitit 2020-2021 ishin riallokimet e bëra nga pushteti vendor për përballimin e pandemisë COVID-19 por edhe shtyrja e shumë procedurave të prokurimit.

- Në vlera të përgjithshme përqindja e investimeve në bashkitë shqiptare është rritur krahasuar me periudhën para RAT. Bazuar në të dhënat e disponueshme, është e vështirë të vlerësohet nëse rritja e shpenzimeve për investime ka qenë e balancuar mes bashkisë qendrore dhe njësive administrative. Për këtë arsye është e nevojshme një analizë më e detajuar në cdo bashki.
- Gjatë viteve të fundit vërehen përmirësime të konsiderueshme në menaxhimin dhe funksionimin e funksioneve të reja të transferuara në bashki.
- Gjatë viteve të fundit ka pasur përmirësime të shërbimit në krahasim me vitin 2014 para RAT. Sipas studimeve arsyet kryesore vijnë rezultat i një niveli më të lartë përgjegjësie dhe motivimi i lartë profesional i stafit vendor dhe gjithashtu përgjegjshmëria më e lartë e funksioneve të decentralizuara.
- Duke marrë parasysh atë që përcakton autonominë financiare në termat e 61 bashkive dhe qeverisjes vendore në Shqipëri, vërejmë se niveli i autonomisë vendore vlerësohet i ulët krahasuar me nivelet e referencës prej 80% sipas Bankës Botërore (2018) dhe me diferenca të konsiderueshme midis bashkive.
- Duhet theksuar se niveli e transfertave të buxhetit të shtetit në totalin e të ardhurave të qeverisjes vendore vijnë të jenë më të larta se niveli i të ardhurave nga burimet e veta ndaj totalit të të ardhurave pavarësisht Reformës Administrative Territoriale.
- Duke analizuar treguesit e autonomisë financiare nga 61 bashki në Shqipëri, vëmë re se niveli i autonomisë vendore/decentralizimi fiskal mbetet i ulët dhe në disproporcion midis bashkive.

REKOMANDIME

Bazuar në konkluzionet është e nevojshme të bëhet një përzgjedhje e disa bashkive pilot për një analizë më të detajuar duke përdorur të dhëna cilësore dhe sasiore. Të dhënat primare do të shërbejnë për të shqyrtuar

perceptimet dhe qëndrimet e publikut ndaj organeve të vetëqeverisjes lokale si dhe reformat e konsolidimit të komunitetit në bashkitë pilot.

ANEKSE

Tabela 1: **Popullsia e 61 bashkive në 2017, 2018, 2019**

Nr	Bashkitë	Popullsia 2017	Popullsia 2018	Popullsia 2019
1	Tiranë	646,483	634,366	638,716
2	Berat	72,760	71,712	71,983
3	Bulqizë	34,137	33 ,814	33,974
4	Delvinë	11,278	10,967	10,940
5	Devoll	31,815	31,153	31,275
6	Dibër	67,094	66,274	66,322
7	Durrës	221,608	218,322	219,604
8	Shijak	33,873	33,140	33,518
9	Elbasan	164,253	162,467	163,000
10	Cërrik	33,848	33,420	33,503
11	Fier	14 6,334	145,056	145,823
12	Patos	29,479	28,938	29,077
13	Roskovec	25,231	24,832	25,035
14	Gramsh	28,182	27,584	27,565
15	Gjirokastër	36,117	35,676	35,680
16	Libohovë	4,744	4,658	4,690
17	Has	18,360	18,186	18,284
18	Kavajë	54,114	52,916	53,145
19	Rogozhinë	28,750	27,981	28,160
20	Kolonjë	13,751	13,360	13,413
21	Korçë	93,699	92,321	92,269
22	Krujë	68,118	66,427	66,641
23	Kuçovë	39,014	38,434	38,614
24	Kukës	51,813	51,084	51,585
25	Kurbini	55,615	54,666	54,853
26	Lezhë	79,969	79,015	79,648
27	Librazhd	36,110	35,390	35,444
28	Lushnje	98,609	97,320	97,656
29	Malësi e Madhe	38,402	37,823	38,249
30	Mallakastër	32,257	31,414	31,357
31	Mat	30,949	30,513	30,551
32	Mirditë	27,054	26,390	26,410
33	Peqin	30,500	30,064	30,169
34	Përmet	13,538	13,276	13,267
35	Pogradec	71,541	70,358	70,581
36	Pukë	12,850	12,463	12,448
37	Sarandë	33,313	32,856	32,963
38	Skrapar	14,354	13,925	13,880
39	Poliçan	13,236	12,848	12,817
40	Shkodër	158,761	156,747	157,532
41	Tepelenë	11,284	11 ,053	11,027
42	Memaliaj	13,886	13,501	13,498

Burimi: Ministria e Financave dhe Ekonomisë

43	Tropojë	23,050	22,800	22,844
44	Vlorë	135,556	133,551	133,941
45	Divjakë	40,822	40,355	40,522
46	Belsh	23,852	23,592	23,675
47	Prrenjas	27,836	27,353	27,476
48	Kelcyrë	8,093	7,924	7,903
49	Fushë - Arrëz	8,821	8,609	8,618
50	Konispol	10,113	9,871	9,883
51	Vau - Dejës	36,967	36,532	36,767
52	Selenicë	22,606	21,766	21,831
53	Himarë	13,883	13,587	13,576
54	Vorë	30,147	29,372	29,586
55	Kamëz	115,725	113,146	113,657
56	Ura Vajgurore	31,494	31,068	31,131
57	Maliq	49,028	48,030	48,071
58	Finiq	15,936	15,701	15,676
59	Dropull	9,371	9,278	9,258
60	Pustec	3,926	3,857	3,859
61	Klos	17,925	17,732	17,794
Total		3,352,234	3,296,828	3,311,231

Tabela 2: **Pesha specifike e të ardhurave të pushtetit vendor ndaj të ardhurave të buxhetit të shtetit dhe PBB-së, 2013-2021**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Në % ndaj totalit të të ardhurave	3.31%	3.39%	3.09%	3.67%	4.29%	4.86%	5.02%	5.16%	5.25%
Në % ndaj PBB -së	0.80%	0.89%	0.82%	1.02%	1.19%	1.34%	1.38%	1.40%	1.51%
Të ardhurat e buxhetit vendor	10,825	12,447	11,700	14,951	18,447	21,863	23,102	21,975	25,426
Totali i të ardhurave të buxhetit të shtetit	327,178	366,721	379,206	407,021	430,397	449,909	460,349	425,905	484,106
PBB	1,350,052	1,395,303	1,434,308	1,472,480	1,550,644	1,635,715	1,679,284	1,572,269	1,682,637

Tabela 3: **Pesha specifike e shpenzimeve të buxhetit vendor ndaj shpenzimeve të buxhetit të shtetit dhe PBB-së, vitet 2014-P / Buxheti 2021**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Në % ndaj totalit të shpenzimeve	7.56%	7.52%	7.79%	10.05%	10.07%	10.42%	11.43%	9.63%	9.59%
Në % ndaj PBB -së	2.21%	2.36%	2.38%	2.96%	3.00%	3.03%	3.35%	3.28%	3.38%
Shpenzimet e buxhetit vendor	29,787	32,985	34,066	43,580	46,487	49,615	56,227	51,626	56,826
Totali i shpenzimeve të buxhetit të shtetit	394,118	438,849	437,408	433,697	461,410	476,147	491,897	536,279	592,801
PBB	1,350,053	1,395,305	1,434,307	1,472,479	1,550,644	1,635,715	1,679,284	1,572,269	1,682,637

Tabela 4: **Të ardhurat e buxhetit vendor dhe norma e rritjes së tyre**

	2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	P/Buxhet 2021
Të ardhurat e veta	10,825	12,447	11,700	14,951	18,447	21,863	23,102	21,975	25,426
Ritmi i rritjes	1.00	1.15	0.94	1.28	1.23	1.19	1.06	0.95	1.16

Tabela 5: **Buxheti i pushtetit vendor sipas burimit të financimit**

	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020
Të ardhurat nga burimet e veta vendore	13.8	13.1	16.8	20.3	24.2	25.6	24.2
Taksa të ndara	1.1	1.1	1	1.2	1.3	1.3	1.3
Transferta e pakushtëzuar	12.1	11.3	18.1	21.9	24.4	29.3	26.1
Buxheti total	27	25.5	35.9	43.4	49.9	56.2	51.6

Tabela 6: **Numri i punonjësve të funksioneve të transferuara tek pushteti vendor**

Nr.	Emër Institucioni	Arsimi parashkollor			Arsimi parauniversitar
		Total	Arsimi parashkollor (kopshtet e fëmijëve), edukatorë dhe punonjës në Qendrat Kulturore të Fëmijëve	Punonjes mbështetës	Numri i punonjësve (mbështetës)
1	Bashkia Belsh	31	30	1	2
2	Bashkia Berat	194	114	80	20
3	Bashkia Bulqizë	80	61	19	0
4	Bashkia Cërrik	59	49	10	8
5	Bashkia Delvinë	33	23	10	3
6	Bashkia Devoll	69	63	6	4
7	Bashkia Dibër	195	136	59	14
8	Bashkia Divjake	64	61	3	2
9	Bashkia Dropull	3	3	0	2
10	Bashkia Durrës	309	208	101	32
11	Bashkia Elbasan	368	252	116	57
12	Bashkia Fier	275	192	83	18
13	Bashkia Finiq	11	10	1	0
14	Bashkia F-Arrez	45	25	20	8
15	Bashkia Gjirokastrë	139	89	50	10
16	Bashkia Gramsh	98	80	18	6
17	Bashkia Has	41	35	6	5
18	Bashkia Himarë	18	17	1	1
19	Bashkia Kamëz	195	153	42	17
20	Bashkia Kavajë	114	80	34	10
21	Bashkia Këlcyre	12	9	3	5
22	Bashkia Klos	40	29	11	3
23	Bashkia Kolonjë	46	35	11	7
24	Bashkia Konispol	13	12	1	0
25	Bashkia Korçë	248	161	87	32
26	Bashkia Krujë	126	94	32	6
27	Bashkia Kuçovë	102	65	37	10
28	Bashkia Kukës	165	102	63	8
29	Bashkia Kurbin	125	89	36	24
30	Bashkia Lezhë	163	108	55	18

Shërbimin e mbrojtjes nga zjarri (PMNZSH)	Administrimi i pyjeve	Ujitja dhe kullimi			NP total specifiket
Numri i punonjësve	Numri i punonjësve	Total	Numri i punonjësve (eskavatoret)	Numri i punonjësve	
0	1	2	1	1	36
31	5	5	1	4	255
14	7	3	1	2	104
9	1	4	1	3	81
14	2	2	1	1	54
9	4	4	1	3	90
21	6	4	1	3	240
14	1	13	2	11	94
0	3	2	0	2	10
48	3	20	2	18	412
31	9	5	1	4	470
30	4	26	5	21	353
14	2	6	1	5	33
9	9	1	0	1	72
30	6	3	0	3	188
14	8	2	1	1	128
14	7	2	1	1	69
14	5	2	1	1	40
14	0	2	0	2	228
17	1	8	1	7	150
9	2	2	1	1	30
0	6	1	0	1	50
14	9	3	1	2	79
0	1	3	1	2	17
31	10	25	3	22	346
14	6	7	1	6	159
14	1	3	1	2	130
42	8	2	0	2	225
14	2	9	1	8	174
30	7	12	1	11	230

Nr.	Emër Institucioni	Arsimi parashkollor			Arsimi parauniversitar
		Total	Arsimi parashkollor (kopshtet e fëmijëve), edukatorë dhe punonjës në Qendrat Kulturore të Fëmijëve	Punonjes mbeshtetes	Numri i punonjësve (mbeshtetes)
31	Bashkia Libohove	8	7	1	2
32	Bashkia Librazhd	97	78	19	5
33	Bashkia Lushnje	217	156	61	19
34	Bashkia Malësi e Madhe	61	55	6	9
35	Bashkia Maliq	94	88	6	16
36	Bashkia Mallakastër	91	60	31	10
37	Bashkia Mat	97	60	37	10
38	Bashkia Memaliaj	46	36	10	13
39	Bashkia Mirditë	84	52	32	13
40	Bashkia Patos	72	47	25	6
41	Bashkia Peqin	50	41	9	5
42	Bashkia Permet	34	24	10	7
43	Bashkia Pogradec	157	143	14	16
44	Bashkia Poliçan	41	29	12	7
45	Bashkia Prenjas	54	46	8	5
46	Bashkia Pukë	57	32	25	12
47	Bashkia Pustec	7	7	0	0
48	Bashkia Roskovec	38	34	4	4
49	Bashkia Rrogozhine	47	36	11	4
50	Bashkia Sarandë	76	50	26	5
51	Bashkia Selenice	37	29	8	12
52	Bashkia Shijak	55	42	13	5
53	Bashkia Shkoder	243	137	106	43
54	Bashkia Skrapar	63	39	24	10
55	Bashkia Tepelene	53	37	16	6
56	Bashkia Tiranë	1,202	684	518	151
57	Bashkia Tropojë	68	45	23	6
58	Bashkia Ura Vajguore	53	53	0	2
59	Bashkia V.Dejes	44	44	0	4
60	Bashkia Vlore	355	224	131	51
61	Bashkia Vore	53	49	4	7
	Total	7,035	4,849	2,186	797

Shërbimin e mbrojtjes nga zjarri (PMNZSH)	Administrimi i pyjeve	Ujitja dhe kullimi			NP total specifiket
Numri i punonjësve	Numri i punonjësve	Total	Numri i punonjesve (eskavatoret)	Numri i punonjësve	
0	2	1	0	1	13
14	7	3	1	2	126
14	2	27	3	24	279
14	9	5	1	4	98
0	4	21	3	18	135
14	2	3	1	2	120
14	6	2	1	1	129
0	2	1	0	1	62
14	8	3	1	2	122
14	0	3	1	2	95
9	1	2	1	1	67
14	5	2	1	1	62
14	6	3	1	2	196
9	3	1	0	1	61
9	5	2	1	1	75
14	9	1	0	1	93
0	1	1	0	1	9
0	0	3	0	3	45
14	1	2	1	1	68
17	3	2	0	2	103
0	3	3	1	2	55
14	1	2	0	2	77
35	9	14	2	12	344
14	3	2	1	1	92
14	3	1	0	1	77
116	8	5	2	3	1,482
14	9	1	0	1	98
10	1	5	2	3	71
14	5	5	1	4	72
35	6	17	2	15	464
14	1	2	1	1	77
993	261	328	61	267	9,414

Tabela 7: Numri i punonjësve për bashkitë para dhe pas reformës, i ndarë për aparatin dhe për ndërmarrjet dhe institucione të tjera

Njësitë Vendore[1]	2014 Sipas SIFQ				2021-2022 Sipas SIFQ dhe PBA			
	Numri i Punonjësve		Shpenzimet paga dhe sigurime		Numri i Punonjësve		Shpenzimet paga dhe sigurime	
	Aparati	Të tjerë	Aparati	Të tjerë	Aparati	Të tjerë	Aparati	Të tjerë
Bashkia Tiranë	1,602	2,447	587,967	1,813,235	1,498	6,112	1,445,655	4,546,732
Bashkia Belsh	98	10	34,820	13,418	153	50	85,021	38,828
Bashkia Berat	210	196	107,825	113,661	124	652	113,465	374,068
Bashkia Bulqizë	192	45	77,133	27,015	129	260	87,220	153,665
Bashkia Cërrik	186	10	54,570	26,362	62	215	42,300	147,398
Bashkia Delvinë	57	0	28,558	0	69	119	51,400	59,892
Bashkia Devoll	128	0	76,435	0	92	271	56,489	153,293
Bashkia Dibër	387	34	118,662	63,911	261	559	137,500	370,116
Bashkia Dimal	196	14	61,953	34,695	64	226	46,300	139,170
Bashkia Divjakë	132	0	253,510	0	167	295	137,000	127,651
Bashkia Dropull	83	0	31,137	395	63	79	52,370	37,725
Bashkia Durrës	509	733	291,566	419,626	297	1,553	319,014	900,044
Bashkia Elbasan	496	285	274,169	151,967	403	1,034	335,580	678,684
Bashkia Fier	707	413	304,923	214,970	266	1,169	204,933	663,700
Bashkia Finiq	140	0	68,234	13,779	158	33	107,363	27,872
Bashkia Fushë-Arrëz	116	0	45,958	0	64	168	42,608	83,838
Bashkia Gjirokastër	168	143	86,782	76,793	115	508	88,414	298,376
Bashkia Gramsh	181	10	99,691	6,845	97	256	73,500	163,662
Bashkia Has	80	64	30,403	35,460	39	236	22,032	146,971
Bashkia Himarë	219	0	72,885	0	37	167	67,042	57,324
Bashkia Kamëz	380	0	216,766	0	277	355	224,245	271,081
Bashkia Kavajë	399	28	132,995	49,257	140	484	108,961	291,556
Bashkia Këlcyrë	82	0	27,763	0	25	180	28,150	65,117
Bashkia Klos	96	0	48,562	14,310	82	163	13,834	129,451
Bashkia Kolonjë	126	52	43,911	26,681	48	240	35,516	125,489
Bashkia Konispol	87	0	34,275	0	82	31	53,253	21,557
Bashkia Korçë	304	245	139,351	125,471	154	1,078	121,487	530,820
Bashkia Krujë	379	9	109,183	70,205	111	434	89,535	272,318
Bashkia Kuçovë	152	75	65,118	39,319	60	334	27,094	212,878
Bashkia Kukës	386	0	168,815	0	136	577	147,000	311,561
Bashkia Kurbin	213	41	78,585	27,757	218	199	135,985	123,403

Njësitë Vendore[1]	2014 Sipas SIFQ				2021-2022 Sipas SIFQ dhe PBA			
	Numri i Punonjësve		Shpenzimet paga dhe sigurime		Numri i Punonjësve		Shpenzimet paga dhe sigurime	
	Aparati	Të tjerë	Aparati	Të tjerë	Aparati	Të tjerë	Aparati	Të tjerë
Bashkia Lezhe	316	11	154,162	74,548	129	659	110,035	363,825
Bashkia Libohove	23	0	29,129	7,772	75	13	35,179	22,556
Bashkia Librazhd	74	0	99,086	0	123	285	10,837	231,988
Bashkia Lushnje	315	148	170,614	65,783	167	771	191,564	388,087
Bashkia Malësi e Madhe	171	0	81,834	10,176	155	317	101,655	145,299
Bashkia Maliq	275	0	114,007	35,289	147	439	114,120	225,502
Bashkia Mallakastër	334	46	82,836	33,931	63	376	68,982	190,090
Bashkia Mat	173	33	70,331	28,701	128	382	93,572	198,990
Bashkia Memaliaj	95	0	41,722	1,339	64	152	44,042	80,365
Bashkia Mirditë	167	77	74,850	35,127	69	357	61,782	202,634
Bashkia Patos	146	130	51,291	55,349	82	281	62,276	156,900
Bashkia Peqin	136	0	73,817	19,276	239	67	121,151	64,419
Bashkia Përmet	128	56	39,744	37,518	76	237	49,655	116,324
Bashkia Pogradec	478	71	140,272	84,634	280	495	220,000	265,873
Bashkia Poliçan	175	225	53,010	6,592	64	203	34,700	97,257
Bashkia Prenjas	179	0	116,098	0	189	143	83,000	112,279
Bashkia Pukë	154	0	62,644	0	82	217	64,067	107,883
Bashkia Pustec	31	0	22,902	9,611	54	25	31,771	15,754
Bashkia Rogozhinë	147	0	63,993	1,120	180	45	135,714	51,850
Bashkia Roskovec	210	0	80,264	32,822	76	265	50,954	142,469
Bashkia Sarandë	119	133	36,661	100,687	148	282	130,000	139,668
Bashkia Selenicë	141	0	90,436	0	93	164	80,000	71,294
Bashkia Shijak	146	0	72,299	0	112	208	62,700	116,432
Bashkia Shkodër	468	148	206,768	141,560	384	668	253,755	398,000
Bashkia Skrapar	195	51	63,722	37,637	88	274	57,739	151,594
Bashkia Tepelenë	127	0	53,463	15,720	51	188	39,590	95,969
Bashkia Tropojë	186	0	87,847	19,728	90	302	63,314	148,709
Bashkia Vau Dejës	192	0	107,821	0	145	248	131,311	122,370
Bashkia Vlorë	369	211	172,921	146,619	280	1,002	270,353	541,227
Bashkia Vorë	240	0	106,374	0	261	77	56,763	163,068
TOTALI	14,401	6,194	6,393,422	4,366,671	9,585	27,179	7,330,847	16,652,910

REFERENCAT

- Baldersheim, H., & Rose, L.** (2010). *Territorial choice: The politics of boundaries and borders*. Palgrave-Macmillan.
- Blank, J. L., & Niaounakis, T. K.** (2021). Economies of scale and sustainability in local government: A complex issue. *Sustainability*, 13(23), 13262.
- Bourdin, S., & Torre, A.** (2021). The territorial big bang: which assessment about the territorial reform in France?. *European Planning Studies*, 29(11), 1981-1998.
- Ebinger, F., Kuhlmann, S., & Bogumil, J.** (2019). Territorial reforms in Europe: effects on administrative performance and democratic participation. *Local Government Studies*, 45(1), 1- 23
- Gendźwiłł, A., Kurniewicz, A., & Swianiewicz, P.** (2021). The impact of municipal territorial reforms on the economic performance of local governments. A systematic review of quasiexperimental studies. *Space and Polity*, 25(1), 37-56
- Harjunen, O., Saarimaa, T., & Tukiainen, J.** (2021). Political representation and effects of municipal mergers. *Political Science Research and Methods*, 9(1), 72-88.
- Hofmann, R., & Rother, N.** (2019). Was it worth it? The territorial reform in the canton of Glarus. *Swiss Political Science Review*, 25(2), 128-156.
- Holzer, M., Fry, J., Charbonneau, E., Van Ryzin, G., Wang, T., & Burnash, E.** (2009). Literature review and analysis related to optimal municipal size and efficiency. Rutgers--Newark, School of Public Affairs and Administration.
- Jordahl, H., & Liang, C. Y.** (2010). Merged municipalities, higher debt: on free-riding and the common pool problem in politics. *Public Choice*, 143(1), 157-172.
- Keating, M.** (1995). Size, efficiency and democracy: consolidation, fragmentation and public choice. *Theories of urban politics*, 11, 117-134.
- Leland, S., & Thurmaier, K.** (2005). When efficiency is unbelievable: Normative lessons from 30 years of city-county consolidations. *Public Administration Review*, 65(4), 475-489. <https://doi.org/10.1111/j.1540-6210.2005.00473>
- Lima, R. C. D. A., & Silveira Neto, R. D. M.** (2018). Secession of municipalities and economies of scale: Evidence from Brazil. *Journal of Regional Science*, 58(1), 159-180.
- Matějová, L., Nemec, J., Krápek, M., & Klimovský, D.** (2017). Economies of scale on the municipal level: fact or fiction in the Czech Republic?. *Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe*. The NISPAcee Journal of Public Administration and Policy, 10(1), 39.
- Miyazaki, T.** (2018). Examining the relationship between municipal consolidation and cost reduction: an instrumental variable approach. *Applied Economics*, 50(10), 1108-1121.
- O'Toole Jr, L. J., & Meier, K. J.** (1999). Modeling the impact of public management: Implications of structural context. *Journal of public administration research and theory*, 9(4), 505-526.
- Paddison, R.** (2004). Redrawing local boundaries: Deriving the principles for politically just procedures. In J. Meligrana (Ed.), *Redrawing local boundaries: An international study of politics, procedures, and decisions* (pp. 19-37). UBC Press.2019.1584557
- Pfaffli S., Bruni S., Karakaci V.,** (2020), *Service Delivery at Sub-national Level in the Context of Decentralization and Weak Public Financial Management, A Case Study from Albania*
- Pierskalla, J. H., Rodden, J., & Wibbels, E.** (2019). The proliferation of decentralized governing units. *Decentralized governance and accountability: Academic research and the future of donor programming*, 115-143.
- Pickering, S., Tanaka, S., & Yamada, K.** (2020). The Impact of Municipal Mergers on Local Public Spending: Evidence from Remote-Sensing Data. *Journal of East Asian Studies*, 20(2), 243-266. <https://doi.org/10.1017/jea.2020.1>
- Soukopová, J., Nemec, J., Matejová, L., & Struk, M.** (2014). Municipality size and local public services: do economies of scale exist?. *Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe*. The NISPAcee Journal of Public Administration and Policy, 7(2), 151.
- Swianiewicz, P.** (2002). Consolidation of fragmentation? The size of local government in central and Eastern Europe. *LGI – Open Society Institute*.
- Swianiewicz, P.** (2010). If territorial fragmentation is a problem, is amalgamation a solution? East European perspective. *Local Government Studies*, 36(2), 183-203. <https://doi.org/10.1080/03003930903560547>
- Swianiewicz, P.** (2018). If territorial fragmentation is a problem, is amalgamation a solution? – Ten years later. *Local Government Studies*, 44(1), 1-10. <https://doi.org/10.1080/03003930.2017.1403903>
- Swianiewicz, P., Gendźwiłł, A., & Zardi, A.** (2017). Territorial reforms in Europe: Does size matters. *Territorial amalgamation Toolkit*. Strasbourg: Centre of Expertise for Local Government Reform. Council of Europe.
- Swianiewicz, P., & Lukomska, J.** (2019). Is small beautiful? The quasi-experimental analysis of the impact of territorial fragmentation on costs in Polish local governments. *Urban Affairs Review*, 55(3), 832-855. <https://doi.org/10.1177/1078087417744676>.
- Swianiewicz, P.** (2021). From post-communist democratic laissez-faire to prevention of territorial fragmentation: tightening the rules of municipal splits in Central and Eastern Europe after 1990. *Miscellanea Geographica. Regional Studies on Development*, 25(1), 5-17.
- Tang, W., & Hewings, G. J.** (2017). Do city-county mergers in China promote local economic development? *Economics of Transition*, 25(3), 439-469. <https://doi.org/10.1111/ecot.12118>.
- Tavares, A. F.** (2018). Municipal amalgamations and their effects: A literature review. *Miscellanea Geographica*, 22(1), 5-15.
- Turley, G., McDonagh, J., McNena, S., & Grzedzinski, A.** (2018). Optimum territorial reforms in local government: An empirical analysis of scale economies in Ireland. *The Economic and Social Review*, 49(4, Winter), 463-488.
- Walker, R. M., & Andrews, R.** (2015). Local government management and performance: A review of evidence. *Journal of public administration research and theory*, 25(1), 101-133.
- Walsh, K.** (1996). *Public services, efficiency and local democracy*. In *Rethinking local democracy* (pp. 67-88). Palgrave, London.

Burimet e internetit:

<https://portavendore.al/wp-content/uploads/2018/03/Raport-Studimor-Ministria-per-Ceshtjet-Vendore-Analiza-e-Situates-se-Qeverisjes-Vendore-2014.pdf>

<http://em-al.org/sq/manual-informues-reforma-administrativo-territoriale-rat-ne-shqiperi/>

https://portavendore.al/wp-content/uploads/2018/12/raporti_reforma_territoriale.pdf

<https://portavendore.al/wp-content/uploads/2019/06/Local-Government-in-Albania.pdf>

https://www.legislationline.org/download/id/8099/file/Albania_law_notification_public_consultation_2014_en.pdf#:~:text=1.,high%20interest%20for%20the%20public.

<https://info.undp.org/docs/pdc/Documents/ALB/Decentralisation%20Strategy%20Final%20-%20Feb%202015%20-%20English.pdf>

www.financatvendore.al

MBI AUTORIN

Instituti i Politikave Publike dhe Private (IP3) është një organizatë e pavarur jo-fitimprurëse e bazuar në Shqipëri. IP3 që nga krijimi në vitin 2012, ofron konsulencë dhe analiza të cilësisë së lartë me qëllim hartimin dhe zbatimin e politikave publike dhe private në fusha e sektorë të ndryshëm.

IP3 promovon fuqizimin e demokracisë lokale nëpërmjet kontributit në reformën territoriale në nivel lokal e rajonal, politikat e decentralizimit, menaxhimin e financave publike dhe politikat fiskale, efikasitetin në ofrimin e shërbimeve nëpërmjet iniciativave të qendrave me një ndalesë, duke siguruar transparencën dhe pjesëmarrje të gjerë në qeverisje.

Që nga themelimi, IP3 ka ofruar asistencë teknike qeverisjes vendore në Shqipëri, asistencë e cila ka qenë e dobishme në rritjen e kapaciteteve dhe përmirësimin e aftësive të stafit bashkiak në angazhimin publik, në përmirësimin e ofrimit të shërbimeve në nivel lokal, forcimin institucional dhe hartimin e zbatimit të politikave të qendrueshme publike, në fusha si mbështetja sociale, hulumtimi dhe trajnimi, vlerësimi i administratës publike, planifikimi urban, zhvillimi arkitektonik dhe qeverisja elektronike.

IMPRINT

Fondacioni "Friedrich Ebert" | Rr. "Kajo Karafili" Nd. 14, Hyrja 2 kati i I | Tiranë | Shqipëri

Pergjegjës:

Stine Klapper | Drejtoreshë e Fondacionit "Friedrich Ebert"

Tel: 00355 4 22 509 86

www.tirana.fes.de

Menaxhere Programi:

Jonida Smaja

Publikimet e Friedrich-Ebert-Stiftung nuk mund të përdoren për arsye komerciale pa miratimin me shkrim të FES

ANALIZA E NDIKIMIT TE REFORMES ADMINISTRATIVE DHE TERRITORIALE GJATE VITEVE 2018-2021



Reforma administrativo - territoriale ka ndikuar drejtpërdrejt në përmirësimin dhe rritjen e kapacitetit fiskal të bashkive për mbledhjen e të ardhurave të tyre vendore dhe për rrjedhojë rritjen e shpenzimeve për shërbimet vendore.
Rritja e potencialit ekonomik



jo vetëm nga të ardhurat e veta por edhe nga ato të buxhetit qendror janë një faktor shumë i rëndësishëm në nxitjen e rritjes së cilësisë së shërbimeve të pushtetit vendor.
Ndarja e re administrative jo vetëm që ndryshoi mënyrën e formimit të



bashkive, por gjithashtu iu desh t'i jepte pushtetit vendor një gjallëri të re për sa i përket menaxhimit financiar dhe orientimit drejt një kulture të performancës, si në menaxhimin e bashkive, ashtu edhe në ofrimin e shërbimeve për banorët.

Për më shumë informacion:
<https://www.tirana.fes.de/al/publikime/>